קונטרס

אלף חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בצק

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מוגה כלל

אלף חכמה

עה"ק ירושלים

בלבבי משכן אבנה

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.
כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור
בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
סולמית [#] ->
[מספר שיעור] ->
סולמית [#]

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בצק

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה' בצק ..... ז

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה בצק ..... יט
סוגיות במחשבה בצק ..... כה

רל"א שערים

צירוף ב-צ / ב-ק / צ-ק ..... כט

קבלה

בלבביפדיה קבלה בצק ..... לה
מילון ערכים בקבלה בצק ..... לח

ארמית

מילון ערכים בארמית בצק - לישא - יחפו ..... מא

מדור
עבודה

בלבביפדיה עבודת ה׳

בצק

בלבביפדיה עבודת ה׳

בצק

בצק - כמו שנאמר ביציאת מצרים (שמות יב, לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים" וגו׳. וכמו שברור ופשוט לכל בר-דעת, במה שבני ישראל מוציאים עמם בצק ביציאתם ממצרים מונח כאן, מצד העומק הפנימי, הגדרה מה יוצא ממצרים. כלומר, זה לא רק שהבצק הזה הוא ׳היכי תימצי׳ כעיסה בעלמא שמכינים, אלא מונח כאן שמהות הבצק היא זאת שגנוזה ביציאת מצרים.

גדר ה׳קיבוץ׳ המתגלה בבצק מחיבור פירורי הקמח

ונתבונן להבין - הרי **בצק** בהיפוך סדר האותיות זהו **קבץ** מלשון **קיבוץ**, וראשית כפשוטו, הרי הבצק נעשה מחיטים שטחנו אותם ונעשה מהם קמח שנותנים לתוכם מים, ונמצא א"כ שפירורי הקמח שכשלעצמם הם מפוררים, ע"י שנותנים בהם מים ולשים אותם, הם מתקבצים, ואז טבע העיסה שהיא מתייבשת והופכת להיות דבר נוקשה והרי שמהפירורים נעשה דבר מקובץ ומחובר - ואף שגם קודם לכן הפירורים מקובצים במקום אחד כקמח, אך עדיין הם אינם מחוברים, וע"י שנותנים בהם מים ועושים מהם עיסה, הפירורים מתקבצים יחד ומתחברים.

ונתבונן להבין - בסדר ההכנה של הלחם מתגלים כל הד׳ יסודות - בראשית יש את פירורי הקמח שהם בבחינת **יסוד העפר**, ע׳-**פר**, המים שנותנים בהם הם **מיסוד המים** כמובן, ולאחר מכן כאשר העיסה תופחת - שעל שם כן זה נקרא בלשון התורה **בצק** כמו בלשון שנאמרה בקרא "רגלך לא **בצקה**" (דברים ח, ד) שהמשמעות היא - רגלך לא התנפחה, ההתנפחות הזאת שבבצק, היא התנפחות **מיסוד הרוח**, והרי שבכל עיסה ישנם עפר מים ורוח, וכאשר אופים את העיסה זהו השורש של **יסוד האש**, ואלו הם א"כ ארבעת היסודות שמתגלים בבצק.

וכמו שנתבאר, הקיבוץ שבבצק זה מה שמתגלה בבצק שהוא מקבץ את חלקי הקמח המפוזרים ונפרדים.

שורש הבצק שבנ"י מוציאים ממצרים - מכח "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות" דיוסף

ולפי"ז נתבונן להבין מהו שורש הדבר שבני ישראל הוציאו את הבצק ממצרים - הרי כמו שמבואר בקרא בתחילת פרשת מקץ בחלומו של פרעה, כל סדר החלום של שבע הפרות והשבלים הטובות ושבע הפרות והשבלים הרעות, וע"ז אומר לו יוסף שהפתרון של החלום הוא שבתחילה יהא שבע שנות שובע ולאחר מכן שבע שנות רעב, ואז יוסף נותן עצה לפרעה - (בראשית מא, לה) "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות הבאות האלה" בכדי שהאוכל ישמר ויתקיים עבור שבע שנות הרעב.

והרי בעומק, כמו שנתבאר במקום אחר, כל שורש גלות מצרים הוא במה שיוסף הורד למצרים שירידתו היא עד לבית האסורים, ולפי"ז שורש יציאת מצרים הוא ביציאתו של יוסף מבית האסורים שהוא מקום של מיצר,

שמשם הוא עולה לגדולה להיות משנה למלך של פרעה[א].

ומצד כך, כיון ששורש יציאתו מבית האסורים זה משום שפרעה נצרך לחכמתו לצורך פתרון חלומו, וחלק מגילוי החכמה שיוסף מגלה זה העצה שהוא נותן לפרעה - "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות" ואחר שמכח עצתו אומר לו פרעה (שם לט) "אין נבון וחכם כמוך" וממנה אותו להיות משנה למלך, ויוסף מקבץ גם בפועל את כל שפע האוכל שנמצא במצרים כמו שנאמר בקרא (שם שם מח) "ויקבוץ את כל אוכל שבע שנים אשר היו בארץ מצרים" וגו'.

והקיבוץ הזה שיוסף מקבץ את הכל זה השורש של הבצק שבני ישראל מוציאים עמם ביציאתם ממצרים.

כח הדילוג על ה'קץ' המתגלה בבצק שהוציאו ממצרים

ונתבונן להבין לפי"ז ביתר עומק - הרי אותיות המילה **בצק** מתהפכות ג"כ למילה **קצב** מלשון **קיצבא**, כלומר - הרי הזמן שבני ישראל היו צריכים להיות בגלות מצרים זה ארבע מאות שנה כמו שנאמר בקרא (שם טו, יג) "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה" אלא כלשון חז"ל כידוע (הגדה של פסח) 'הקב"ה דילג על הקץ' שהקב"ה דילג על ק"צ שנים מתוך הארבע מאות שנה ונשארו רק מאתים ועשר שנים, וראשית כמובן, הק'-צ' שב'בצק' זה מה שהקב"ה קיצץ את הקץ וגלה בעומק את מדרגת **הבצק** דתיקון מכח "**ויקבצו** את כל אוכל השנים הטובות", אבל יתר על כן, בבצק הזה מתגלה שהיציאה ממצרים היתה בחפזון[ב] שלכן הוא יצא באופן כזה שלא הספיקו לאפות אותו כלשון הפסוק (שמות יב, לט) "עוגות מצות כי לא חמץ" - ושורש מה שהגאולה בחפזון זה בעומק במה שהקב"ה דילג על הקץ כמו שנתבאר, שבמקום שהם יצאו אחר ארבע מאות שנה, הם יצאו אחרי ר"י שנה שזהו דילוג על הקץ - על ק"צ שנים, ולכן בעומק הם מוציאים ממצרים בצק כיון שבבצק גנוז הקץ שהקב"ה דילג עליו.

שורש גאולת מצרים - בשבע שנות הרעב שמתמעטים ע"י יעקב וב"יש שבר במצרים" שע"י יוסף

ונתבונן להבין ברור - מאותו שורש שבחלומו של פרעה היו שבע שנות שובע ושבע שנות רעב ולאחר מכן כשירד יעקב למצרים, פסקו שנות הרעב, כלומר - שנות הרעב זה כח של צמצום ושל גלות שמתגלה במצרים שמקביל לגלות מצרים הכללית, ומאותו שורש של ה'מעשה אבות' שמתגלה כשיעקב יורד למצרים שהתמעטו שנות הרעב, מאותו שורש גם ב'סימן לבנים' התמעטו שנות הגלות והגיע זמן הגאולה.

ובעומק, במה ששנות הרעב מתמעטים ישנם שני חלקים, חלק אחד מכחו של יעקב שכשהוא יורד הם פסקו לגמרי, אבל ישנו חלק נוסף מכחו של יוסף שגם כשהיה רעב, הוא איננו רעב גמור אלא כמו שאומר יעקב אבינו (בראשית מב, ב) "כי יש שבר במצרים רדו שמה ושברו לנו משם", ונתבונן להבין א"כ את עומק הדבר - שורש כל הגאולה ממצרים מתגלה מכח עצת יוסף שגרם לכך שיהיה שבר במצרים שמכח כך האחים יורדים למצרים בשביל לשבור בר.

[א] וזה מלבד השורש של גלות ויציאת מצרים ב'מעשה אבות סימן לבנים' במה שאברהם ושרה יורדים למצרים ועולים משם, וכן יש שורש לגלות ויציאת מצרים במה שיעקב ירד למצרים ועולה משם לאחר מיתתו להיקבר במערת המכפלה.

[ב] מלבד מה שכפשוטו הגאולה היתה באופן של חפזון בצורת היציאה שהיתה בליל ט"ו וביום ט"ו כמבואר בגמ' בברכות (ט, א).

ובכללות, משם השתלשל כל סדר הירידה, אבל מכח כך השתלשל גם סדר הגאולה שלאחר מכן, וכמו שנתבאר שלענייננא דידן השורש הוא ב'ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות'.

ההתנגדות של יון באופן של 'נקבצו עלי' - התנגדות לשורש הגאולה הראשונה של "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות"

ונתבונן להבין ביתר עומק את השורש הפנימי של הגאולה שמתגלה במצרים - הרי כידוע עד מאד ישנם חמש גלויות בכלל והגלות הראשונה שבהם היא גלות מצרים שהיא השורש של כל ארבע הגלויות שאחריה - גלות בבל, גלות מדי, גלות יון וגלות אדום[ג], ובפרטות נתבונן כאן ביחס שבין גלות מצרים לגלות יון[ד], הרי מטבע הלשון שנוהגים לזמר אותו בחנוכה[ה] הוא "יונים **נקבצו** עלי אזי בימי חשמנים", ונתבונן להבין היכן מצינו ביון גילוי מיוחד שהיונים נקבצו, הרי בפשטות כשיש קיבוץ, זה קיבוץ למלחמה שכשנלחמים בכלי זיין כרומח וכדו', נקבצים למלחמה, והרי ביון עיקר המלחמה היתה עם תרבות יון ואין עיקרה במלחמה בפועל, וא"כ מהו ה'קיבוץ' המיוחד המתגלה ביון, אז כפשוטו בוודאי אפשר לומר שהם נקבצו לצורך כל הגזירות שהם גזרו על היהודים חודש שבת ומילה וכן שבתולה הנישאת תיבעל להגמון תחילה וכו' וכו' ככל מה שהוזכר בחז"ל.

אבל בעומק, כהמשך לדברים שנתבארו לעיל - הרי כהגדרה כוללת שורש המלחמה שהיתה בגלות יון היא בהעמדה של חכמת יון לעומת חכמת ישראל, ובפרטות יותר כידוע, בישראל מתגלה הבינה שבחכמה כמו שאומרים במטבע לשון הפיוט: "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים", ומכנגד, מתגלה מצד הקלקול הבינה של יון, זה לעומת זה.

ומצד כך "יונים נקבצו עלי" היינו שהם רצו להעמיד קיבוץ שיעמוד כנגד הקיבוץ שהוא שורש גאולת מצרים (וממילא שורש כל הגאולות כולם) שמתגלה אצל יוסף כפי שנתבאר ב'ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות' לקבוץ את כל אוכל שבע שנות השובע, - ע"ז התקבצו היוונים והעמידו את כל עומק כח ההתנגדות שלהם.

וכפי שהוזכר, שם אומר פרעה ליוסף "אן נבון וחכם כמוך" ומכח שורש ה'נבון' שמתגלה אצל יוסף, מתגלה לבסוף גם בימי חנוכה "**בני בינה** ימי שמונה קבעו שיר ורננים" אבל בראשית הדבר, כנגד הקיבוץ דתיקון של יוסף, מתגלה בגלות יון 'יונים נקבצו עלי', כח קיבוץ דקלקול, זה לעומת זה.

וא"כ בעומק, שורש מלחמתם של היונים מתגלה מכח שורש הגאולות שהושרש בגאולת מצרים שזהו שורש הקיבוץ דתיקון שהושרש במצרים, שכנגד כך עומדת מציאותו של יון.

שורש ה'לחם דתיקון' המתגלה במדרגת המן לעומת 'לחם דקלקול' של 'בזעת אפיך תאכל לחם'

ונתבונן להבין את עומק הדברים - הרי שורש הדבר שהיה צריך לקבוץ בר ואוכל, זה מחמת שמגיעים שנות הרעב לאחר שנות השובע, וזה ברור ופשוט - הרי באדם הראשון נאמר בשורש יצירתו קודם החטא שהמלאכים היו צולים לו בשר ומסננים לו יין כלשון חז"ל הידוע, וזה היה עיקר מאכלו, ועל אף שהקב"ה אמר לאדם הראשון (בראשית ב, יז) "מכל עץ הגן אכל

ג ובפרטות יש עוד גלויות כמו שהרחיבו רבותינו.

ד הנוגע בפרט ליומין דחנוכה.

ה בפיוט "מעוז צור ישועתי" שנהוג לזמרו בחנוכה.

תאכל" זה היה בנוסף לכך, אבל עיקר שורש אכילתו הוא הבשר שהמלאכים צולים לו והיין שהיו מסננים לו, והיינו שמאכלו היה כעין גדר של אכילת יו"ט שנאמר בה "אין שמחה אלא בבשר ויין" (פסחים קט, א) שהרי כמטבע הברכה[ו] "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם" שמדרגתו של אדם הראשון היתה שמחה בבחינת 'עוז וחדוה במקומו' (דה"א טז, כז) ולכן גם מתגלה שאכילתו היא בשר ויין משום שאין שמחה אלא בבשר ויין, זה א"כ האכילה העיקרית, וגדר האכילה מן העצים בגן עדן היתה בהבחנה של "מיני תרגימא" שהיא אכילת פירות.

ולפי זה, מה שעיקר שורש האכילה היא אכילת לחם כמטבע הברכה על הלחם - "המוציא לחם מן הארץ" היינו רק מתולדת החטא שאז הופך להיות שהסעודה של האדם בעיקרה היא בלחם ש"מיסעד סעיד" כמו שאומרת הגמ' בברכות (לה, ב) ואדם קובע עיקר סעודתו על הפת, וכמו שמפורש בקרא לאחר החטא "בזיעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה אשר ממנה לוקחת" (בראשית ג, יט), והיינו שביחס למה שנאמר בקרא "מכל עץ הגן אכל תאכל" שזוהי האכילה שמפורשת להדיא בקרא[ז] קודם החטא, לאחר החטא, אכילת הפת הפכה להיות עיקר אכילתו של האדם מתולדת החטא.

וכמובן אכילת הלחם שמתגלה מצד התיקון זוהי אכילת המן שנאמר בה (שמות טו ד) "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" שירד לבני ישראל כאשר הם הלכו במדבר, זוהי המדרגה העליונה של אכילת המן שעליה אומרים חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" שירידת המן שייכת למדרגת התורה.

וכמו"כ, אילו אדם הראשון היה אוכל מעץ החיים וחי לעולם, ג"כ היתה מתווספת לו אכילה של לחם, אלא שהלחם הזה לא היה לחם כפשוטו אלא לחם במדרגת מן.

כלומר - קודם אכילתו מעץ הדעת נאמר לו "מכל עץ הגן אכול תאכל" ואז עיקר מאכלו היה בשר ויין כמו שנתבאר, ויתר על כן, אילו הוא אכל מעץ החיים היה מתגלה אצלו גם אכילת לחם, אבל לא פת תחתון כמו אחר החטא שנאמר לו "בזעת אפיך תאכל לחם" אלא פת עליון במדרגה של מן מן השמים, וזה היה שורש אכילתו של אדם הראשון, הן האכילה מצד התיקון והן האכילה שלאחר הנפילה כמו שנתבאר משורש דקלקול.

תיקון חטא האכילה המתגלה בבצק שבנ"י מוציאים ממצרים ע"י שהם טועמים בו טעם מן

והרי חז"ל אומרים להדיא שכמו שלאחר כשלושים יום מיציאתם ממצרים ירד המן[ח], כך גם קודם ירידת המן, בבצק שבני ישראל הוציאו ממצרים, הם טעמו בו טעם מן, כלומר - כפשוטו שורש הבצק שהוציאו ממצרים הוא ה'בזעת אפיך'[ט] תאכל לחם' אבל אם חז"ל אומרים שבבצק הזה בני ישראל טעמו טעם מן שזהו הלחם מצד התפיסה העליונה שבו. עומק ההגדרה היא שבבצק הזה מונח שורש של תיקון חטא האכילה דמעיקרא, והיינו שדייקא בפת הזו שמתקיים בה 'בזעת אפיך תאכל לחם' טועמים טעם המן משום שבפת

ו בשבע ברכות של חתן וכלה, ואף שבפשטות זה קאי על החיבור של אדם וחוה, אבל בעומק זה קאי על כלל כל מדרגתו של האדם בגן עדן.

ז מלבד דברי חז"ל שהוזכרו שהוא היה אוכל בשר ויין מהמלאכים.

ח [ע' גמ' שבת פז, ב ורש"י שמות טז, א].

ט ודייקא 'אפיך' שזה שורש האפיה של הלחם.

הזו מעלים את מדרגת האכילה של הפת התחתונה למדרגת הפת העליונה של המן, זה מה שמתגלה בעומק בבצק שבני ישראל מוציאים ממצרים.

שורש ה'שמן' וה'שמונה' דחנוכה - מה'משנה' למלך המתגלה ביוסף

ונתבונן לפי"ז להבין נפלא, הרי במן כתוב להדיא (במדבר יא, ח) "והיה טעמו כטעם לשד השמן" שהיה בו גילוי של שמן [=שמונח בשמן עצמו אותיות מן], ומצד כך, השמן העליון שמתגלה בחנוכה הוא משורש אכילת המן שיש בו גילוי של שמן, וכפי שהוזכר השורש הן של יציאת מצרים והן של נס חנוכה הוא ביוסף שאמר לפרעה "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות" של שבע שנות השובע, ומכח שפרעה מקבל את העצה לקבץ את אוכל שבע שנות השובע, יוסף עולה לגדולה והופך להיות 'משנה למלך' מעין מלך, ומכח כך נעשה השורש שביציאה ממצרים הם מוציאים עמם בצק שמעלה את אכילתם למדרגת המן שיש בו גילוי של שמן - וזה גם השורש של שמן דחנוכה כפי שהוזכר.

והרי ידוע עד מאד מה שמבואר ברמב"ן שהיה פגם במעשה החשמונאים שהיו משבט הכהונה במה שהם נטלו מלכות לעצמם, כיון שבעצם המלכות שייכת לשבט יהודה, והנה, אמנם הרמב"ן הגדיר מה היתה הטעות, אבל צריך להבין מאיפה היה שורש היניקה לכך שהיתה להם 'סלקא דעתך' לקחת את המלכות לעצמם, אבל לפי מה שנתבאר ששורש השמן של נס חנוכה הוא מהמן שמתגלה גם בבצק שהוציאו בנ"י ממצרים שהשורש שלו הוא במה שיוסף עלה לגדולה להיות מלך מכח ה'ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות', הרי שבאותו קיבוץ מושרש אור של מלוכה, ומכח כך גם החשמונאים סברו ליטול לעצמם את המלכות משורש הקיבוץ דתיקון.

ולכאו', בעומק, הם לא נטלו לעצמם מלכות גמורה, אלא כמו שיוסף הפך להיות רק 'משנה למלך', כך גם הם הפכו להיות מעין אותה בחינה של 'משנה למלך' וכאן מונח השורש של שמונה ימי חנוכה.

ומ"מ א"כ, זוהי ההארה שמכחה נעשה הנס ע"י בני חשמונאים שהם מאירים את עומק כח הקיבוץ השורשי שמתגלה אצל יוסף, וכמו ששם מתגלה אצל יוסף מלכות שאיננה גמורה אלא 'משנה למלך', כך מתגלה גם אצלם מלכות מעין אותה בחינה, וכפי שנתבאר סדר הדבר, שמכח 'משנה למלך' דיוסף מתגלגל שביציאתם ממצרים הם מוציאים בצק שטועמים בו טעם מן שטעמו בטעם לשד השמן. זה מה שמונח בשורש של ה'משנה למלך' אותיות שמן ואותיות שמונה ששורשם חד, וזה א"כ השורש של ההצלה שמאיר בימי החנוכה.

כח הקיבוץ המתגלה באור שרואים בו את הכללות לעומת חושך שמעמיד את הדברים כפרטים פרטים

יתר על כן, הקץ המתגלה ב'בצק' זהו בבחינת "קץ שם לחושך" (איוב כח, ג), וכפשוטו - ישנו כביכול חושך גשמי וישנו אור גשמי, וכמו"כ ישנו חושך רוחני ויש אור רוחני וכמו שאומרים חז"ל כידוע על מלכות יון "שהחשיכו עיניהם של ישראל" כמו שדורשים חז"ל מהפסוק "וחושך על פני תהום" (בראשת א, ב), ובפרטות לענייננא דידן, מהו גדר החושך שהחשיכה מלכות יון את עיניהם של ישראל - הרי יש הבדל בין שני החושים שמתגלים באדם - חוש הראיה וחוש המישוש, חוש הראיה משמש רק באור, ולעומתו חוש המישוש משמש הן באור

והן בחושך, - ואמנם שורש המישוש הוא בחוש הראיה ומצד כך שמש זה אותיות מישוש אלא שבחושך זה נופל מאור לחושך, והופך להיות מישוש.

אך בעומק ישנו הבדל יסודי ידוע בין חוש הראיה המתגלה באור לחוש המישוש המתגלה בחושך, באור יש גילוי של הצד העליון, שבו לא רק שממששים כל דבר אלא רואים את כל מה שנמצא - ודייקא רואים באור איך כל הדברים מצורפים יחד, אבל במדרגת חושך, אמנם כל פרט לעצמו אפשר למשש אותו, אבל נעלם האופן שבו כל הדברים מקובצים יחד.

וא"כ, כחו של האור הוא לצרף, לחבר, לקבץ, להראות את הדברים בתמונה השלימה שלהם ע"י שרואים את כללות הדברים[י], ולעומת כך הגדרת החושך - בפנים אחד ברורות לענינא דידן - שהוא מעמיד את הדברים כפרטים פרטים.

ובעומק, האור מעמיד את הדברים באופן שהם מקובצים בכללותם בשרשם האחד בבחינת "ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" (בראשית א, ה) שזה השורש של האור דתיקון שמגלה את מציאות האחד, ולעומת כך החושך דקלקול שאיננו מצורף לאור, הוא מגלה דברים נפזרים היפך ה'אחד'.

והחושך הזה שמתגלה, זה החושך של יון שהחשיכו עיניהם של ישראל, כלומר - היפך הגילוי של 'ויקבצו' שזהו הקיבוץ דתיקון שהתגלה מכח יוסף כמו שנתבאר, מתגלה בחושך של יון שהם מחשיכים עיניהם של ישראל ויוצרים פיזור, - ושם כאשר מתגלה קיבוץ מצד הקלקול זהו קיבוץ בעלמא שאיננו מגלה את האחדות ובדקות את ה'אחד' שגנוז בתוכה, זהו עומק החושך דיון שמעכב את מציאות האור.

העומק של 'יונים נקבצו עלי' בזמן שישראל מקובצים על אדמתם - לגלות קיבוץ שאין בו כח של אחדות

נקודה יסודית - הרי ידוע עד מאד שיש חילוק בין כלל הגלויות לגלות יון, כל הגלויות כהגדרה כוללת[יא], הם כאשר בני ישראל לא נמצאים על אדמתם, לעומת כך גלות יון היתה בארץ ישראל בפני הבית, ובפנים אחד לדברים לענייננא דידן - הגדרת שאר הגלויות היא שבגלות נעשה פיזור שעם ישראל מתפזרים, ולעומת התיקון שנאמר בו "וקבץ נידחנו מארבע כנפות הארץ" לקבץ את הפיזור, הקלקול של הגלות הוא עצם הפיזור שחל בעם ישראל - בכל גלות וגלות לפני עניינה - וזה מעמקי הגלות, הפיזור שבה.

ולעומת כך בגלות יון שנמצאת בפני הבית בזמן שישראל על אדמתם, הרי כשישראל על אדמתם, הם מקובצים יחד במקום - וכאן גופא מונח עומק ההגדרה של הגלות - שכיון שבית המקדש ביסודו מצרף את כל ישראל וארץ ישראל מחברת את כל ישראל יחד כשהם שרויים על אדמתם ומקובצים יחד - בנקודה הזו היתה המהות של גלות יון להעמיד את הקיבוץ החיצוני באופן שכאו"א הוא לעצמו ללא אחדות וללא 'אחד' פנימי שמתגלה מתוך הקיבוץ.

והרי שבשונה משאר הגלויות שנקודת הגלות היתה להפריד ולפזר אותם מאותו קיבוץ ולגלות את היפך הקיבוץ, גלות יון שהיא בפני הבית, היא נוגעת בתפיסה שבני ישראל מקובצים והיא באה להפיל את עצם תפיסת הקיבוץ.

[י] אלא שבמעמקים של המישוש כמובן שאפשר להגיע לאור - וזה יסוד גדול שבכח המישוש גנוז כח האור הנעלם וזהו ה'אור הגנוז' שמקום גניזתו הוא במישוש כמו שנתבאר במקום אחר ששם גנוז אורו של משיח.

[יא] בלי להיכנס כאן לגלות ישמעאל.

ולכן דייקא מטבע הלשון ביחס לגלות יון הוא "יונים נקבצו עלי" כיון שהם באים על הכנסת ישראל בזמן שישראל מקובצים בתוך ארץ ישראל בפני הבית.

וכמו שנתחדד, הגדרת הגלות לפי"ז היא לתפוס את מציאות הקיבוץ שהוא איננו קיבוץ שיתגלה בו האופן שנעשה על ידו חיבור של 'אחד' אלא באופן דקלקול שהם מקובצים אבל כל אחד ואחד עומד לעצמו, אין אצלם אחדות גמורה ואין 'אחד' פנימי שמתגלה מתוך כל הקיבוץ כולו, זה מה שמונח ב"יונים נקבצו עלי" שבאים להפיל את עצם מציאות הקיבוץ.

ובדקות, בבחינת נקודות יש כאן התנגדות לניגוד ה"קובוץ" שמורכב משלוש נקודות, וזהו הקיבוץ שהם באים לפזר אותו, זה עומק ה'נקבצו עלי' לפזר את שורש הנקודות ובפרט בניקוד ה"קובוץ".

כח ה'שמונה' דקלקול המתגלה כאן - ההבחנה של 'שמן', עיבור דקלקול

ונתבונן להבין ביתר עומק - הרי הוזכר בראשית הדברים ששורש הקיבוץ כולו התגלה אצל יוסף ביחס למדרגת האוכל כמו שאמר יוסף לפרעה "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות", והרי התרגום מתרגם כאן בפסוק זה וכן בעוד פעמים רבות 'אוכל' - 'עיבור'[יב], ובהגדרה הכוללת טעם הדבר משום שזיווג בלשון נקיה נקרא בלשון הכתוב אכילה[יג] כמו שנאמר בקרא (משלי ל, כ) "אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און" ולפי"ז כמו שתולדת הזיווג הוא עיבור והזיווג נקרא על שם פעולת אכילה, כך גם להיפך, האוכל נקרא עיבור על שם תולדת הזיווג.

אבל בהגדרה מעט יותר רחבה - הרי ישנה תכונה אחת שבה האוכל והעיבור שווים כלשון חז"ל (גמ' ר"ה כה, א) כשהוכר העובר של אשה הרה 'כריסה בין שיניה' שזוהי הבליטה שהבטן בולטת לחוץ, וכמו"כ כשהאדם אוכל - אם הוא במדרגת צדיק, נאמר בו (משלי יג, כה) 'צדיק אוכל לשובע נפשו', אבל מכח רוב האכילות שבעולם - ששורשם מאכילה של עץ הדעת שהיתה אכילה של יתור - נהיה לאדם כרס ובטנו מתרחבת, ולכן אוכל נקרא עיבור, כיון שכמו שבעיבור, הבטן מתנפחת מעבר לגודלה הרגיל, כך מתגלה גם באכילה כשהאכילה היא מעבר ל"צדיק אוכל לשובע נפשו", שמכח האכילה נעשה מציאות של הרחבה אצל האדם.

וכמו שנתבאר פעמים הרבה מיסוד דברי רבותינו כידוע ש"צדיק אוכל לשובע נפשו" זהו **שובע** מלשון **שֶׂבע** אבל ב'בטן רשעים תחסר' (שם שם) שהם תובעים ע"י כן יותר מהשבע, הוא הופך להיות שָׂמן בבחינת שמונה - דברים ידועים מאד.

כלומר - הצדיק כאשר הוא אוכל, אכילתו אינה במדרגת אכילה של עיבור ביחס דידן, אלא אכילתו היא 'לשובע נפשו', אבל כשהרשע אוכל, הוא אוכל ובטנו מתנפחת.

זהו ה'שמונה' דקלקול של יון בבחינת 'שָׂמן', אכילה ששורשה במדרגת עיבור דקלקול.

ולפי"ז בעומק, ביחס לחלום של פרעה על שבע שנות השובע שלאחר מכן באות שבע שנות הרעב, פרעה חולם שהפרות הדקות אוכלות את השמנות וכמו שנאמר ע"ז בפסוק - "ולא נודע כי באו אל קרבנה" (בראשית מא, כא) כלומר - מתגלה כאן שיש שורש של אכילה שיש בה ביטול של השמניות שצריכה להתגלות באכילה של ייתור.

יב בשונה מהלשון 'אוכלא' שמתורגם הרבה פעמים בש"ס ובהרבה מקומות בדברי חז"ל.

יג ומעין כך בלשון המשנה זיווג נקרא דיבור בלשון נקיה כמו בכתובות (י"ג א) "ראוה מדברת" וכו' לחד מ"ד שם.

שורש ההרחבה מצד הקדושה - רוחב הבינה שבמוחין

אלא שמצד הקלקול זה מתגלה כפשוטו - שזה גופא עומק הרעב שהוא עד כדי כך חזק שהשבע לא נזכר כלל מכח תוקף מציאות הרעב שמתגלה, אבל בעומק יותר, זה השורש העליון שהשמניניות לא מגיעה ע"י אכילה יתירה כפשוטו. כיון ש"צדיק אוכל לשובע נפשו", והאופן שזה מתגלה מצד התיקון זה השורש של ה'שמונה' שמתגלה בבחינת "**בני בינה** ימי שמונה" וכו', כלומר, זה שמניניות שמתגלה מכח רוחב של מוחין שהוא זה שמגלה את מדרגת ה'שמונה' ולא רוחב של כרס בבחינת 'כריסה בין שיניה' שמכח אכילה יתירה.

כשמתגלה קליפת יון, הרי שהחכמה נופלת ומתגלה השמנינות שבמקום הכרס, כלומר - כפשוטו, יש חכמת ישראל ולעומתה, חכמת יון, אבל כהגדרה כוללת מאד בדברי חז"ל, 'קטנות' היא בבחינת 'עיבור' ו'גדלות' היא בבחינת מוחין - 'גדלות המוחין' - ומצד כך, חכמת יון היא חכמה של 'עיבור', חכמה של 'קטנות' ולכן החכמה הזו שייכת לחכמה של ריבוי המאכלים שמכח כך, הכרס הופכת את האדם להיות שמן, זה מה שמונח בחכמת יון.

ובעומק, זהו הגדר של 'תרבות הגוף' של יון כלשון חובת הלבבות "**עשו בטניהם אלוהיהם**" ע"י ריבוי האכילה, זה שורש חכמת יון שהיא חכמה של עיבור, שע"י טיפוח הגוף האדם הופך להיות שמן - אבל לאו דווקא שמן בפועל אלא הרחבת תפיסת הגוף שהיא היא גדר ה'שמונה דקלקול', זה מה שמונח בקליפת יון.

אבל מכנגד כך עומדת קומתן של ישראל שאצלם מתגלה 'צדיק אוכל לשובע נפשו', וכח הרוחב המתגלה אצלם היא במדרגת המוחין של "בני בינה ימי שמונה" וכו', ולעומת החכמה של עיבור המתגלה אצל יון, מתגלה בישראל בחינת עיבור של כח ההולדה שבבינה[יד], שהרי הגדרת בינה היא 'מבין דבר מתוך דבר' (רש"י שמות לא ג) שהוא מוליד דבר מתוך דבר, אבל זה לא עיבור תחתון שבבחינת 'אכלה ומחתה ואמרה לא פעלתי און', אלא זה עיבור במדרגה העליונה של המוחין, שכמו אשה הרה ש'כריסה בין שיניה', יודעים שבתוך האשה יש עוד דבר שזהו העובר, כך מתגלה בבינה שבדבר מונח דבר נוסף - וזהו בעומק 'מבין דבר מתוך דבר', שהוא מבין את הדבר שנמצא בתוך הדבר בבחינת עיבור.

זהו כחם של החשמונאים כשורש המתנגד למציאותם של היוונים.

וא"כ, מה שבשורש הדבר יוסף מציע לפרעה "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות", אם כפשוטו זה מתפרש שהוא קיבץ את כל האוכל וע"י כן כל העולם כולו (כמעט ללא יוצא מן הכלל) באו לשבור בר במצרים, שמצד כך 'עיבור' שהוא תרגום של אוכל זה עיבור תחתון דקלקול שמביא להגדלת הכרס, בעומק, יוסף מגלה שהאוכל גופא זה ה'אין נבון וחכם כמוך' שאומר פרעה ליוסף וזהו העיבור שמתגלה מכחו של יוסף, ומצד כך מה שיוסף "הוא המשביר לכל עם הארץ" (בראשית מב, ו) זה לא רק כפשוטו שהוא משביר להם מזון, אלא בעומק, את ה'אין נבון וחכם כמוך' הוא משביר לכל הארץ.

יד וזהו דייקא 'בני בינה' כח הבנים המתגלה בבינה.

עומק כח התוספת דקדושה שמתגלה בחנוכה - מוחין שמתרחבים ומתפשטים כמו בצק

זה האור שגנוז בימי החנוכה, - והרי בכל דיני התורה נאמר בהם דין של 'בל תוסיף'[טו], ולעומת כך בחנוכה שההדלקה היא כנגד הדלקת המנורה בבית המקדש, על אף שבמנורה מדליקים שבעה נרות, אנחנו מוסיפים בחנוכה נר שמיני משורש של יוסף שמגלה את ההוספה דתיקון בבחינת "יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים" (דברים א, יא), וכח התוספת הזו, היא ההבחנה העליונה של מדרגת התוספת דייקא מצד הקדושה בבחינת עיבור ולידה שהם תוספת דקדושה.

זהו האוכל שיוסף מקבץ במצרים שזהו העיבור דתיקון כדברי התרגום שהוזכרו, והעיבור דתיקון הזה, זהו העומק הפנימי של ההארה שמתגלה במדרגת הבינה כמו שנתבאר.

וכפי שנתבאר - כשבני ישראל אכלו את הבצק שהם הוציאו ממצרים, לא היה שם תוספת בבחינת מאכל של יתור מעבר לשיעור אלא כמו שבמן השיעור לכל אחד היה 'עשירית האיפה' (שמות טז, לו), 'עומר לגולגולת' (שם שם טז), כך גם באכילת הבצק שהם הוציאו ממצרים, לא היה בו אכילה מעבר לשיעור, והאופן שהתגלה שם גילוי של ה'מעבר' זהו בכח החכמה של המוחין שמתרחבים ומתפשטים כמו הבצק שטבעו להתנפח שלכן הוא נקרא בצק מלשון דבר הנופח כלשון הכתוב 'רגלך לא בצקה' כפי שנתבאר לעיל, זהו השורש הפנימי של ההארה.

וכאן הוא המקור למנהג ישראל לאכול מאכלים מטוגנים בשמן[טז] בימי החנוכה, והשאלה הידועה, למה המנהג הוא רק באופן של אכילה ולא באופן של שתיה או סיכה בשמן, - מה שאוכלים מאכלים שטבולים בשמן רב, שורשו הוא מה"ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות" שנאמר אצל יוסף זה שורש העיבור המתגלה דייקא באוכל.

אבל פשוט וברור לכל בר-דעת, שכמו שאצל יוסף עיקר העיבור זה לא העיבור התחתון של האוכל שגורם לבחינת 'כריסה בין שיניה' דקלקול אלא המאכל הוא במדרגת העיבור של חכמת המוחין בבחינת "לכו לחמו בלחמי" (משלי ט, ה) שנאמר על התורה הקדושה, ריבוי של מוחין, כמו כן עיקר האכילה שמתגלה בימי חנוכה הוא לא בריבוי מאכלים שטבולים בשמן אלא בריבוי של מוחין.

זה השורש העליון הפנימי של הקיבוץ והבצק שמאיר דייקא בתוקף ההארה של ימי חנוכה.

שאלות ותשובות לאחר השיעור

שאלה: מצינו בחז"ל בכמה מקומות שכמה האמוראים היה כריסם גדול, וכמו"כ במסכת שבת מבואר שהנשים שהיו מחפשות להראות משובחות, היו מתקשטים באופן שיחשבו שהם בעלי בשר, משמע שיש בזה שבח.

תשובה: יש בזה שבח כאשר השומן מגיע מהמדרגה העליונה, שהרי מפורש להדיא במפרשים שהנשים היו רוצות לעשות את עצמם שהם יהיו שמנות מעין עיבור, וזה מצד השורש העליון של השומן במדרגה דתיקון, ולא מצד המדרגה התחתונה של הנפילה, ובמילים ברורות, כשהם באים להעמיד את עצמם באופן של השמנה זה לא מצד מדרגת המלכות דלתתא אלא הם הופכים להיות בשורש של המלכות בבינה ושם מתגלה שהם

[טו] וכן 'בל תגרע'.

[טז] (עי' ספר נטעי גבריאל פרק נא עמוד שיא).

שמנות, - יש שומן עליון ושומן תחתון, ולעומת השומן התחתון שנמצא למטה במלכות שאז יש אפשרות שזה נופל בסוד עץ הדעת טוב ורע, יש שומן שמתגלה מדין המדרגה העליונה של הבינה שזהו השורש העליון שלו כמו שנתבאר.

שאלה: בגמ' בשבת שהזכירו, שם מבואר שהם היו עושות 'קטלא' בגרון בכדי שייראו שמנים, - והיינו משום שורש הבינה מחמת שהגרון זה המקום של הבינה.

תשובה: זה מושכל בדברי האריז"ל ש'בינה דאריך' נמצאת בגרון, אבל הבינה הכוללת לא נמצאת לכאו' בגרון, אבל זה מבואר באריז"ל שמכל מקום כהגדרה כוללת, עיקר המדרגה של הארת הבינה היא בגרון, שכיון ששורש הבינה ב'אריך אנפין' היה בגרון, לכן לעולם בכל המדרגות כולם מגדירים שעיקר גילויה הוא בגרון, והרי שעל אף שמגדירים שהיא נמצאת במוחין, אבל בהתפשטות שלה עיקרה בגרון מכח שמקום הבינה השורשית שהיא 'בינה דאריך' היתה בגרון, שזה גורם שגם כל ה'בינות' כולם גלויים בגרון, ולכן אנחנו מוצאים כסדר בדברי האריז"ל שסתם גרון זה בינה וסתם בינה זה גרון - ולאו דווקא ב'אריך אנפין', וא"כ אתם צודקים מאד.

שאלה: האם תפיסת הרחבת הגוף שמתגלה בחכמת יון היא גילוי של ריבוי תאוה כגון להרבות באכילה שע"י כן הגוף מתפתח, או אדרבה, לחזק את הגוף ולא להרבות באכילה שזה שומר על הבריאות של הגוף.

תשובה: הרי בפרשת מקץ מוזכר בחלום של פרעה שהפרות היו בריאות בשר וחלק מהמפרשים מסבירים שבמה שהם בריאות בשר, זה גופא יוצר את ה'יפות מראה' שכאילו הם שמנות כמו שנתבאר לעיל שהיופי הוא במה שזה כמו **עיבור**, [ועי' ב'אתחלתא דגאולה' על פרשת מקץ שנתבארו ב' האופנים הנ"ל ביחס לשמניות].

שאלה: מה שמתגלה בדור שלנו שהרבה מחפשים להוריד את ההשמנה, האם זה תופעה מתוקנת או שזה בבחינת חכמת יון.

תשובה: לכאו' זה יותר נפול מחכמת יון, חכמת יון זאת חכמה, אבל בזה אין שום מציאות של חכמה, ביון יש גילוי מעין ה'בריאות בשר' שיש איזשהו יחס של חוזק, של תוקף, של בריאות, זה לא ענין של 'מראה' בלבד.

ובכללות זה סוגיא עמוקה בכל מדרגת יון, מצד אחד מגדירים שיון נמצאת בהוד או בנצח [בלי להיכנס לסתירה היסודית שבדבר] ובהגדרה הכוללת היא בהוד, ומאידך יון נמצאת בבינה, - וברור שזה בבחינת 'בינה עד הוד איתפשטת', ומצד כך יש אופן שדבקים ב'הוד' התחתון ויש אופנים שדביקים בו ביסוד הבינה שבו שהוא כח השמן העליון ומרכינים את השמנוניות ללמטה, - זה שתי יחסויות בתוך יון עצמו, מדין שורש הבינה ומדין ההוד שהבינה מתפשטת עד אליו, - זה בתמצית כהגדרה יסודית.

שאלה: במילה 'עבור' מצאנו גם לשון "ויאכל מעבור הארץ" (יהושע ה, יא) שזה משום שהארץ מתעברת באוכל, - האם זה הפירוש הפשוט של המילה 'עבור' ביחס לאוכל.

תשובה: מה שנתבאר זה רק פירוש אחד שנוגע לענין השיעור, בוודאי שאתם צודקים, וזה אמת לאמיתה שישנה הבחנה של 'עבור הארץ' שהארץ עצמה מתעברת וכמו שמפורש בגמ' בעירובין (נג, א) על 'כיצד **מעברין** את העיר' שיש שגרסו 'מאברין' ויש שגרסו 'מעברין' וטעמו של מ"ד 'מעברין' - כאשה עוברה, וזהו עיבור מצד שמרחיבים את העיר או את הארץ. - ויש עוד פירושים, ומה שנתבאר זה רק פירוש אחד שנוגע לשיעור.

ב-צ בצק בלבביפדיה עבודת השם -
מספר שיעור בקול הלשון 40051759

מדור
מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

בצק

סוגיות במחשבה

בצק

בלבביפדיה מחשבה

בצק

בצק נזכר בתורה ג' פעמים: פעמיים ביציאת מצרים עצמה "וישא העם את **בצקו** טרם יחמץ משארתם צררת בשמלתם על שכמם וגו' ויאפו את **הבצק** אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם" (שמות יב, לד-לט).

ובשלישית בפרשת עקב כאשר משה רבינו מזכיר לבני ישראל את הדרך שעברו במדבר: "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלהיך זה ארבעים שנה במדבר וגו' שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא **בצקה** זה ארבעים שנה" (דברים ח, ב-ד).

מהו אותו בצק שדווקא עמו יצאו בני ישראל ממצרים, עד שבהמשך נשנה להם ה'בצק' שוב "ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה".

חלתו של עולם

המשנה (שבת לא, ב) אומרת "על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר". ובירושלמי (כ, א) "אדם הראשון חלה טהורה לעולם היה. דכתיב וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה, וכו' כיון שהאשה מקשקשת עיסתה במים היא מגבהת חלתה. וגרמה לו חוה מיתה. לפיכך מסרו מצות חלה לאשה".

'**חלה**' הכוונה 'בצק' שהרי לכתחילה מפרישים חלה דווקא מן העיסה של הבצק[א], לפיכך מתפרש לנו לשון חכמים שאדם הראשון 'חלתו של עולם' היה[ב] - שהוא נברא באופן של 'בצק' וחוה גרמה לו להתקלקל ולהחמיץ.

יציאת מצרים הוא תיקון לחטא אדם הראשון[ג], בכך שהם יצאו ממצרים ואפו את הבצק הם תיקנו את אותו בצק - אדם - שלא יחמיץ, ומכח זה זכו ישראל למעלת "ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה".

הרכבת יסודות בבצק ובאדם

ה'**בצק**' וה'אדם' מורכבים מעירוב של עפר מים ורוח: ה'בצק' מורכב מקמח טחון ומפורר שנילוש ב'מים' לעיסה אחת שמתנפחת מן האויר שנכנס לתוכה. כמו כן האדם נברא "עפר מן האדמה" שהושקתה במים כמו שנאמר "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה"[ד] ומיד "ויפח באפיו נשמת חיים

[א] כיון שהאשה מקשקשת במים מגבהת חלתה, ירושלמי הנ"ל.

[ב] ובמדרש (ב"ר יז, ח) "ומפני מה ניתן לה מצות חלה? על ידי שקלקלה את אדם הראשון, שהיה גמר חלתו של עולם, לפיכך ניתן לה מצות חלה. לאשה".

[ג] כמו שכתב בספר תולעת יעקב (סתרי חג המצות): "כבר כתבנו בפתיחת חבור זה כי חטאו של אדם הוא היה סבה שיפתח המעיין הנרפש מקור הזוהמא, ונמשכה עליו ועל כל יוצאי ירכו והוצרכו הצורות ההם צרוף ולבון, וזה טעם גלות מצרים שהוא כור הברזל וגלו ישראל שם כדי להזקק מן הסיג ההוא ולעזוב שם לכלוכם וזוהמתם המעורבת בצורתם מכח הנחש הערום. וכו' והנה כשגלו ישראל ממצרים נפלו תחת הערלה ההיא קליפת האגוז קשה ומרה הוא החמץ שנאמר עליו פלטני מיד רשע מכף מעול וחומץ, המורה על תוקף הדין, וכו' והוצרכו וכו' לאכול מצה להדבק באמונה העליונה, שאילו לא הופיעה מצה שמורה שאין שום חמץ מתערב שם לא היו נגאלים. ואמרו ז"ל בפרק קמא דקדושין עוגות שהוציאו ממצרים טעם מן טעמו בהם, הנה ביארו כי מוצא המן מוצא המצה ומקום אחד להם. והנה האוכל חמץ בפסח קוצץ נטיעות הגן הקדוש, שגורם הסתלקות האור הבהיר סוד מצה שמורה ולעורר החמץ הידוע שאור שבעיסה וכו' ועוד יש רמז אחר בביעור חמץ, והוא שעתיד הקב"ה לבער יצר הרע מן העולם בסוד והסירותי לב האבן מבשרכם וגו', ודוגמא זו נצטוינו לבער החמץ".

[ד] ועיין רש"י (בראשית ב, ו), וז"ל, ואד יעלה - לעניין בריאתו של אדם, העלה את התהומם והשקה העננים לשרות העפר ונברא אדם, כגבל זה שנותן מים ואחר כך לש את העיסה, אף כאן והשקה ואחר כך וייצר, עכ"ל.

ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ו-ז) זה הרוח[ה] שממלאת את האדם העשוי מעפר ומים.

כשהקב"ה נופח את ה'רוח ממללא' באדם מתגלה הדיבור של התיקון השלם, באופן כזה האדם הוא מצה ולא חמץ, רוח של תיקון ממלאת ומחיה אותו. אבל בחטא, הרוח מתקלקל ומחמיץ כפי שמצאנו שבעקבות דיבורה של חוה עם הנחש (בראשית ג, א-ו) אדם וחוה חטאו בעץ הדעת, אותה נפיחה של דיבור מתוקן נהפכת להיות רוח דקלקול, גסות הרוח.

ביציאת מצרים ישראל תקנו את חטא אדה"ר כאשר הם גילו את הדיבור דתיקון כפי שרמזו רבותינו 'פסח' מלשון 'פה-סח', ובכך חוזר ומאיר מדרגת האדם "ויפח באפיו נשמת חיים" דתיקון, 'רוח ממללא'.

מתוך זה התגלה עליהם מדרגת המצה, הבצק דקדושה והאדם המתוקן העשויים מעפר, מים ומעט רוח בכדי שלא יספיק להחמיץ, לכן יצאו ממצרים בחפזון עם בצק אפוי באופן של 'מצה' ומזה השתלשל ההליכה של ישראל במדבר עד ש"רגלך לא בצקה זה ארבעים שנה".

שם בצק

לאחר שראינו את צורת הבצק שיוצר נפיחות, נפנה ללמוד את משמעות המילה 'בצק'.

היריעות שלמה אומר ש'**בצק**' נוטריקון '**בא-צק**', כמו "**ויצק** עליה שמן" (בראשית לה, יד), בלשון התורה יציקה נאמרת על נוזל שנכנס לתוך דבר יבש, לפיכך שם 'בצק' מורה על אופן יצירתו; מהמים שנוצקו אל תוך הקמח.

לפי שיעור יציקת המים בקמח נוצר ה'בצק' שמתחייב בחלה, מידה רבה של מים מכסה את הקמח והעיסה רכה כספוג, במידה מועטת המים נבלעים בקמח והעיסה קשה כרקיק, שני עיסות אלו פטורים מן החלה[ו]. אך כשיוצקים מים בשיעור הראוי לעיסה בינונית שחייבת בחלה, המים לא נבלעים בקמח ולא מכסים אותו אלא מתערבים בו ומעלים בועות שמבצבצות ועולות. 'בצק' אם כן מלשון מ'**בצ**'בץ ועולה כפי שורשי הב-צ שאנו עוסקים בו.

'**בצק**' מורכב מאותיות ק' **ב**' ץ' מאחר שהוא מקבץ את הפירורים; אם זה עפר שאינו אלא **ע-פר** - פירור הדבר ופירוקו לשבעים, או קמח החיטה והשעורה שנטחנים לפירורים מפוזרים. לאחר יציקת המים אל הקמח והעפר, לשים ומקבצים היטב את כל הפירורים לעיסה של 'בצק'.

עיקרו של הבצק משמש לאכילה, אבל בגמרא (פסחים מה, א) מצינו שהיו סותמים עם הבצק את הסדקים שבעריבה. ל'בצק' יש תכונה שמדביקה ומצרפת אליו דברים אחרים, כמו פירורים שנדבקים אל הבצק או עיסות אחרות כמו ששנינו "העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה, פטורים מן החלה עד שישוכו" (חלה פ"ב מ"ד). זה תכונת הבצק ל'קבץ' אל תוכו אחרים.

בעמקות, לכל אחד יש את הקב שלו שעליו נאמר "רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חבירו" (בבא מציעא לח, א), זה האותיות ק' **ב**' שנמצאים **בבצק**, אבל כשהאדם מתקלקל והוא מצרף אליו גם את ה'תשעה קבין של חברו' הרמוזים בצ' אז זה נהיה '**בצק**' דקלקול שתופח ועובר מעבר לגבולותיו, הוא יצא מה'**קצב**'ה הראויה לו כאשר הוא מקבץ אליו חלקים שאינם שייכים לו.

[ה] ברוח יש גם את חמימות האש, היסוד הרביעי.

[ו] פרי עץ חיים, שער מקרא קודש, פרק ד.

[ז] "הספגנין וכו' פטורין מן החלה" ופירש הר"ב: "לחם שבלילתו רכה ועשוי כספוג. פירוש אחר, רקיקים דקים. תרגום ורקיקי מצות, ואספוגין" (חלה פ"א מ"ד).

עלה בידינו ש'בצק' מלשון קיבוץ, הבצק נעשה על ידי קיבוץ הפירורים לכדי עיסה אחת, והבצק מקבץ אליו אחרים. בצק אותיות 'קצב', קצבה ומידה. וכאשר הוא פורץ מהקצבה הראויה לו הוא מקבץ אל עצמו דברים שאינם שלו בפועל בנוסף לכך שהוא תופח ותופס שטח שאינו שלו. דוגמה לזה הם חתיכות הבצק שמתרחבים באפיה ופורצים ממקומם[ח].

'חמץ' מלשון גזל כמו שנאמר "אשרו חמוץ" (ישעיה א, יז) "החזיקו את הגזול", רש"י. החמץ לוקח דבר שאינו שלו, וכן מצינו במסכת חלה (פ"ב מ"ה) שהמשנה מדגישה "אינה חלה, וגזל ביד כהן" המשנה לא מסתפקת בהוראת הדין שאין כאן חלה אלא היא מוסיפה ומדגישה שיש כאן 'גזל', ללמדנו שחלה שהתקלקלה אינה אלא גזל.

שלשה מיני קלקולים

למדנו שה'בצק' וה'אדם' נעשים מעירוב של עפר מים ורוח, וכנגדם מצאנו שלש דורות ואופנים של קלקול 'דמות אדם'.

בריאת האדם 'חלתו של עולם' היה "עפר מן האדמה" וכשנתקלקל והחמיץ עד שגבה מעבר למקומו הראוי לו, נאמר בעונשו "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג, יט). בעקבות החטא ה'רוח' ונשמת החיים הסתלקו ממנו כפי שנאמר "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (שם ב, יז), בקבר המים מתייבשים עד שהוא נשאר 'עפר'.

בחטא אדה"ר התחמצה החלה שהוא בחינת 'גזל' ולאחר עשרה דורות "נחתם גזר דינם של דור המבול על הגזל" (סנהדרין קח, א). כיון שגבהו יתר על המידה ונכנסו בגבול של אחרים, הקב"ה שפך ויצק על העיסה רוב מים והופקע ממנה שם 'חלה' ו'בצק', עד שאותה אדמה ש"אד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה" כהכנה לגִבוּל עיסת חלתו של האדם, נטשטשה לעומק ג' טפחים (רש"י בראשית ו, יג).

המבול היה ארבעים יום (שם ז, יז), וכנגד זה ישראל שתיקנו את ה'בצק' הלכו במדבר ארבעים שנה - "יום לשנה יום לשנה" (במדבר יד, לד), זהו שנאמר "ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה". ה'בצק' המתוקן שהוציאו ישראל ממצרים תיקן את ארבעים ימי המבול שבו נמחתה העיסה במים.

דור הפלגה קלקלו את ה'רוח' שבאדם כמו שאמרו "ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ" (בראשית יא, ד) דור שעולה ומתרומם למעלה למעלה על ידי הרוח וכנגד זה הקב"ה הפיצם על פני כל הארץ. בכח הדיבור המתוקן - רוח ממללא - עוסק האדם כל ימיו בשמות שהרי "עוד יש בידינו קבלה של אמת כי כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא" (הקדמת הרמב"ן לבראשית), דור הפלגה קלקל את ה'רוח' ואמר "נעשה לנו שם" ועל כן "שם בלל ה' שפת כל הארץ" (שם, ח) התבלבל הדיבור המתוקן והתפורר לשבעים לשון.

הרוח כפי שראינו נכנסת בקמח המעורב במים ומתפיחה אותם, אבל כאשר ה'רוח' נכנסת אל העפר עצמו שאנשי דור הפלגה ניסו לאחדו ולקבצו "הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר" (שם, ג) הרי היא מפזרת ומפיצה את העפר הפך תואר ה'בצק' שמ'קבץ' את הדברים, זה היה עונשם של דור הפלגה ש'רוח' דתיקון פיזרה והפיצה אותם "ומשם הפיצם ה' על פני כל הארץ" (שם, ח).

[ח] הרמב"ם אומר שנשיכה של עיסות שייכת אף לאחר האפיה והרשב"א מתפלא על כך כיון שנשיכה אינה אלא בעיסות בצק שנושכות ומתרחבות זו על חשבון זו (יורה דעה סימן שכה סעיף ב, ובבית יוסף).

עלה בידינו: חטא אדם הראשון קלקל את ה'עפר', דור המבול חטאו ב'מים', ודור הפלגה נתקלקלו ב'רוח'[ט].

שורש התיקון אברהם ושרה, לישה דם נדה וחלה

אברהם אבינו הוא שורש התיקון שבא לאחר שלשת הקלקולים של עפר מים ורוח, ועל כן הוא הולך ומתקן מדרגת הלשון והדיבור שבו נתקלקל והחמיץ אדם הראשון, כמו שנאמר "אל הבקר רץ אברהם" וגו' (שם יח, ז) להביא "שלש לשונות בחרדל" (בבא מציעא פו, ב) ומיד הוא אומר לשרה "לושי ועשי עוגות" לישה מלשון דיבור ולשון[י], אותה אשה שקלקלה את הדיבור נקראה עכשיו ללוש ולהפריש חלה מן העיסה, אבל שרה פרסה נדה (שם פז, א) ונתקלקלה שוב ה'חלה', נמצא שאברהם הצליח לתקן את הלשון ושרה לא.

במערת המכפלה נקברו אדם וחוה בעקבות חטא עץ הדעת שקלקל את ה'עפר' והקטין אותו, אברהם אבינו קונה "את השדה ואת המערה אשר בו" מ'עפרון' שהוא מלשון **עפר** קטן[יא] ומקולקל, ומיד הוא אומר "ויקם שדה עפרון"; "תקומה היתה לו" (בראשית כג, יז ברש"י שם) במעשה הקנין של אברהם מונח כבר התיקון והתקומה לאותה קללה של "עפר אתה ואל עפר תשוב".

כשיוצקים מים על אדמה הם מצטרפים אל האדמה ונהיים אדמדמים, בכך נוצר הדם - כאשר המים הושפלו עד עפר (רמז לדבר; בתוך תיבת 'אדמה' מתגלה ה'דם'), ה'דם' נוצר מקלקול המים ולכן מכסים את הדם באדמה מעין מה שנאמר "כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי" (דברים כא, כג) כיסוי הדם והקבורה מכסים ומעלימים את החטא[יב].

שנינו "על שלש עבירות נשים מתות על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר" בעומק 'חלה' ו'נדה' אינם שני דברים, אלא קלקול ה'חלה' שנעשה על ידי חוה הוא הביא את 'דם הנדה', ה'חלה' נתקלקלה והחמיצה כיון שהמים נפלו עד עפר עד שהמים מתראים כ'דם', ואכן הגמרא אומרת (עירובין ק, ב) שבעקבות החטא נתקללה חוה בעשר קללות וביניהם 'דם נדה ודם בתולין', קלקול ה'חלה' הביא את דם ה'נדה'.

לעיל ראינו שיש שלשה סוגים של בצק: רך כספוג וקשה כרקיק שפטורים מן החלה, ועיסה בינונית שחייבת בחלה; אדם הראשון נקרא 'חלתו של עולם' מאחר שהוא נעשה בצורה המתוקנת שחייבת בחלה, דור המבול גבהו והחמיצו ונחתם גזר דינם על הגזל עד שנמחתה עיסתם מריבוי מים ונפטרו מן ה'חלה', קלקול ה'נדה' הוא הבחינה של בצק קשה שהמים טפלים אל הקמח עד שנהפכים ל'דם'.

קלקול ה'חלה' בעומק הוא אותו קלקול של 'נדה', ולכן כאשר שרה ניסתה לתקן את ה'חלה' מיד באותו היום היא 'פרסה נדה' ולא זכתה שרה לתקן 'חלתו של עולם' בשונה מאברהם שקנה את השדה מעפר'ון עד ש"תקומה היתה לו" ויצא מידי קללה.

חלה, חללו של עולם

ה'חלה' מתקנת את 'חללו על עולם', ה'חלל' הוא חסרון ואילו שיעור חלה הוא מ"ג (גימטרייה חלה - מ"ג) בצים, ועוד שנקרא 'גם' מלשון תוספת; 'גם' ו'חלל' זה דבר והיפוכו, שורש

[ט] "כי ג' לגיונות קשות של הקב"ה הם, מים רוח אש, שבהם נפרע מהרשעים בדור המבול ובדור הפלגה ובסדום" (אדרת אליהו שמות ט, יד) יש גאווה של גסות הרוח ויש את אש הגאווה.

[י] שבעה שמות לאריה; ליש מלשון לישה, שלש את האוכל בפיו (סנהדרין צה, א. מדרש משלי, כ).

[יא] עפר'ון כמו איש'ון, 'ון' מקטינים את הדבר.

[יב] מכסים את דם החיה והעוף ולא את הבהמה, מאחר שה'בהמה' שייכת למדרגת העפר עצמו משא"כ ב'חיה' שפחות קרובה למיתה וה'עוף' עולה ופורח למעלה, ולכן רק בהם נצטווינו לכסות את הדם והקלקול (עיין אדיר במרום ד"ה עינוי דרישא חיורא).

נקודת התיקון של החלל מתראה ב'חלה' ששיעורה 'גם'.

הקב"ה הוציא את אברהם אבינו מחללו של עולם ואמר לו 'אברם אינו מוליד אבל אברהם מוליד' (רש"י, בראשית טו ה), אברהם יצא מחללו של עולם ותיקן בכך את ה'חלה' עד שהוא הגיע למדרגת "ויפח באפיו נשמת חיים" אבל כששרה שומעת את בשורת הלידה היא צוחקת "בקרבה" (בראשית יח, יא) כיון שהיא נמצאת עדיין בתוך מדרגת החלל והחסרון, ועל כך היא נענשה ומיד פרסה נדה ונטמאה חלתה.

המת נקרא 'חלל' מאחר שלעשיית האדם נלקח עפר מן האדמה שנותרה חלולה וריקה, כאשר חוזר האדם ונקבר בחלל האדמה שב ומתגלה בו שם 'חלל'. שרה לא יצאה מחללו של עולם לפיכך גם קבורתה לא תיקנה את המקום, אבל אברהם אבינו שיצא מ'חללו של עולם' בקנייתו את מערת המכפלה נאמר ש"תקומה היתה לו".

אברהם גילה את התיקון והקב"ה גילה לו "ועבדום ועינו אתם ארבע מאות שנה וגו' ואחרי כן יצאו ברכש גדול" (בראשית טו, יג-יד) יש שני פירושים מהו אותו 'רכוש גדול' או שזה כלי כסף וזהב ושמלות ששאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה (רש"י שם, ב"ר מ"ד כ"ב) או שזה התקיים ב'ביזת הים' (ילקוט שמעוני רמז ע"ז). כעת יש לנו הבחנה נוספת, ה'רכוש גדול' הוא ה'בצק' שלקחו אתם בני ישראל ביציאת מצרים מכוחו של אברהם אבינו.

סוגי חלל

חלל הוא חסרון שנתקן ב'חלה' ששיעורה 'גם' ותוספת. קיימים כמה סוגי חלל; חלל ריק, חלל שאמור להתמלאות, ומקום שמופקע מחלל.

"**ותהי** שרי עקרה אין לה ולד; אפילו בית ולד אין לה" (יבמות סד, ב) 'בית ולד' הוא חלל שעתיד להתמלא, לשרה היה חסר את נקודת התיקון והמילוי של ה'חלל'.

לשרה היה חלל תחתון שמופקע ממילוי ובקלקולו הוא התראה ב'פריסת הנדה' שמטמאת את ה'חלה', אבל כשה' פקד אותה התגלה בה היכולת לעלות לחלל עליון ול'בית ולד' שהוא חלל שאמור להתמלאות.

ה'חלל' והחסרון נמצאים רק בעולם התחתון אבל בעולם העליון שנקרא 'אין סוף' הוא מתפשט ללא חלל, אברהם הוליד בן מאחר שהוא עלה למעלה מ'חללו של עולם' למקום שאין בו 'חלל' ומשם נולד יצחק שנקרא "עולה תמימה" (בראשית רבה סד, ג) ומצינו שיצחק שהה ג' שנים לאחר העקידה בגן עדן (ילקוט שמעוני רמז קט. חזקוני בראשית כב, יט. ריב"א והטור הארוך שם כה, כז), מאחר שיצחק היה מעל ה'חלל' אז בבחינת מה זה נקרא שאברהם אבינו לא הוליד בן שמילא ותיקן את ה'חלל'.

חמץ ומצה

למדנו ש'עיסה' שנעשית מעירוב קמח במים נהפכת להיות יצירה לעצמה עד שהיא מתמלאת באויר ומתרחבת, גם ב'חמץ' וגם ב'מצה' יש נפיחות, רק של'חמץ' יש נפיחות שיוצאת מן השיעור בבחינת ה'גזל' בשונה מה'מצה'.

ה'**מצה**' נקראת 'לחם עוני' או מחמת שדרכו של עני בפרוסה או מכיון שעונים עליו דברים הרבה (פסחים קטו, ב), ב'מצה' עצמה אין מספיק רוח, הרי היא 'לחם עוני' ומצומצם, צריך לגלות בה רוח ולהתפיח אותה, ה'גם' והתוספת מתקנים את החלל והחסרון שטבועים ב'בצק' ועל כן 'עונים עליו דברים הרבה' מגלים בו את הרוח דתיקון 'פה-סח'.

הגמרא (שם פה, ב) אומרת "כזיתא פסחא, והלילא פקע איגרא" וברש"י "לקול המולת ההמון מההלל דומין כאילו הגגין מתבקעים"; אם נמלא ונדחוס משהו בתוך בית הדפנות ישברו ולא הגג, אבל אם היינו יכולים להשים דבר על דבר, קומה על גבי קומה בלי שזה יפרוץ לצדדים אז הגגות היו נשברים. הגמרא מלמדנו את עומק המדרגה של פסח, שבו

ממלאים את החלל ב'דברים הרבה' של תיקון ו'פה-סח' עד שהבצק עולה ותופח והגג נשבר[יג].

בפסח מתראה שורש הקלקול של ה'חמץ' ושורש התיקון שב'מצה', ועל כן בעומק הדין המצווה לאכול מצה והאיסור לאכול חמץ הוא היינו הך: לתקן את ה'חלל' ולא לקלקל אותו. וכן מצינו ששרה נתבשרה על לידת יצחק בפסח ומיד פרסה נדה ונטמאה חלתה בבחינת 'חמץ', ולשנה אחרת נולד יצחק בפסח שהוא מדרגת התיקון.

בא קץ

'**בצק**' יכול להיקרא 'בא קץ', ו'ב' קץ' - תרין משיחין; משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

ב' מדרגות יש ב'בצק': כל מהלך הדברים שנתבאר עד השתא, הוא מדרגת ה'בצק' שהוציאו בני ישראל ממצרים ביחד עם 'עצמות יוסף' בבחינת 'משיח בן יוסף' שיוצק שמן על הקמח ונופח בו את הרוח דתיקון.

הגאולה העתידה שייכת ל'בצק' של "ורגלך לא בצקה" הדור האחרון נקרא 'עקבתא דמשיחא' העקב של הרגל שאז '**בא קץ**'. לעתיד לבוא תתגלה מדרגת הבצק השלם כמו ה'מן' שלא מורכב מעפר ומים; ונאמר בו "וטעמו כצפיחת בדבש" (שמות טז, לא) וכן "והיה טעמו כטעם לשד השמן" (במדבר יא, ח) מדרגה זו נרמזת במילוי 'בצק' [בי"ת צד"י קו"ף] שהוא גימט' 'שמן דבש'.

ה'מן' היה 'לחם מן השמים' ולפיכך לא התאפשר ל'מן' להחמיץ ולהתקלקל שהרי "אין דבר רע יורד מלמעלה" (בראשית רבה נא, ג), ה'חמץ' תופח ועולה ומנסה להגיע עד לשמים[יד], כיון שרצונו להיות במדרגת 'בצק' של 'מן'.

כל משמעויות הבצק שראינו לעיל מתראות בשלמות ב'מן': הוא צירף וקבץ את כל הטעמים בבת אחת, מצד אחד היה יורד בשווה לכולם ומאידך כל אחד טועם בו כרצונו (יומא עה, א). היה בו 'קצבה' של "עמר לגלגלת" (שמות טז, טז), האור העליון ירד למטה ונתגשם במן[טו] כביכול יצקו אותו מהשמים אל הארץ כנגד מעלת היציקה שב'בצק'.

ה'מן' היה במדרגת שבת והיה מונח בו אור הגאולה העתידה שאז יתוקן חלתו של עולם שאינה באה לכדי חימוץ כמו במן, ולכן "לא בחפזון תצאו" (ישעיה נב, יב) בגאולה האחרונה לא יהיה צורך למהר שמא ה'בצק' יחמיץ. לעתיד לבא נאכל מאכל שיש בו את כל הד' יסודות מתוקנים, 'מן' שבא מן השמים; לא במדרגה של ניצוצות שמבצבצים ועולים אלא האור העליון שיורד בעצמו.

ב-צ בצק-בלכביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 34353401

[יג] כעין זה מצאנו שהמשנה בנזיר (ח, א) אומרת "הריני נזיר כמלוא הבית או מלא הקופה וכו' רואין את הקופה כאילו היא מלאה חרדל ונזיר כל ימיו" ושואלת הגמרא "ואמאי וליחזייה כאילו מלאה קישואין ודלועין ותיהוי ליה תקנתא" אומר תוס' (ד"ה וליחזייה) "והוא הדין דמצי למיפרך וליחזי כמאן דמלי בצק ולא נתכוון זה אלא לנזירות אחד וניקל עליה". מדרגת ה'בצק' שיש בה מצוות 'חלה' היא זו שממלאת ומתקנת את ה'חלל'.

[יד] בעומק כל תפיחה מלשון טפח, הפך מה שנאמר "וימיני טיפחה שמים" (ישעיה מח, יג) הבצק תופח לגובה שאינו שלו, עולה כביכול לשמים.

[טו] "והמן הוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך" (רמב"ן שמות טז, ו).

סוגיות במחשבה

בצק

כתיב (שמות, יב, לד) **וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צררת בשמלתם על שכמם. ולהלן** (לט) **כתיב, ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם.**

ובצק, עניינו עיסה. עיין ספר השורשים לרד"ק, ערך בצק.

ובזכות שנטלו עמהם את הבצק באופן נעלה, וכמ"ש בצרור המור על אתר, וז"ל, שהם חבבו המצוה ונשאו בצקים על כתפיהם צרורות בשמלותם, עכ"ל, עיי"ש, כנגד כך זכו למ"ש (דברים, ח, ד) "שמלתך לא בלתה מעליך", כנגד צררת בשמלתם, "ורגליך לא בצקה", כנגד וישא העם את בצקו.

וכנגדו בקלקול, כתיב (ירמיה, ז, יח) הבנים מלקטים עצים והאבות מבערים את האש והנשים לשות בצק לעשות כונים למלכת השמים והסך נסכים לאלהים אחרים למען הכעסני. וזה כנגד מצרים, שהקריבו ע"ז של מצרים, טלה, והבן.

ועוד כתיב (הושע, ז, ד) כלם מנאפים כמו תנור בערה מאפה ישבות מעיר מלוש בצק עד חמצתו. וכנגדו במצרים היו גדורים בעריות.

והנה יש בצק עליון ובצק תחתון. בצק עליון זו עיסה מקמח ומים וכדומה הנאכלת. ובצק תחתון, מש"כ (איוב, לח, לח) בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו.

ואמרו (יומא, נד, ע"ב) ר' אליעזר אומר, עולם מאמצעיתו נברא, שנאמר בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו. והבן ששורש כל הבריאה כולה, בצקת עפר. והוא בחינת אמצע, וכמ"ש ביומא שם, מציון נברא העולם, ופרש"י וז"ל, ציון נבראת תחילה, וסביבותיה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל צד. בצקת עפר למוצק - מוצק אחד היה לו, ומשם נדבקו רגבים סביביו, עכ"ל, עיי"ש. בצק אותיות קבץ.

וזהו בחינת גאולת בנ"י ממצרים דייקא ב"חצות" ליל, היינו נקודת אמצע, וכלשון ר' אליעזר, "מאמצעיתו" הוא נברא, ובגאולת מצרים בחצות, נגלה שורש בריאת העולם, נקודה אמצעית, ויצאו ממצרים על מנת להיכנס לא"י, להיכנס לציון, לנקודת האמצע של העולם. ואור נקודת האמצע של ציון, האירה, וגאולתם ממצרים בחצות - אמצע, דייקא.

ועיין שמו"ר (יג, א) שדרש בנין הארץ מן הפסוק בצקת עפר, דייקא על מש"כ (שמות, ז, כו) ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה, ודו"ק, עיי"ש.

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב-צ / ב-ק / צ-ק

ב-צ

עיין רש"ר הירש (נשא, פ"ז פסוק ג' ד"ה עגלת צב) "צב" קרוב אל סבב, והוא מורה כנראה על מחיצות המקיפות את חלל העגלה והמגינות על האנשים או על החפצים שבעגלה, עכ"ל. וזהו צורת בצל, בצ - ל, מחיצות המקיפות. ובעומק נקרא כן מלשון נצב, עומד על עמדו, כמ"ש (בראשית לב, ז) "והנה קמה אלומתי וגם נצבה". ויתר על כן עומד בקומתו, וכך אמרו בזוה"ק (פנחס, רמב, ע"ב) והנה קמה אלומתי וגם נצבה, דכך תפילה מעומד. וכמ"ש רש"י שם, קמה אלומתי, נזקפה, וגם נצבה לעמוד על עמדה בזקיפה ועיי"ש בשפתי חכמים, וגם נצבה, לעמוד כן תמיד כן על עמדה בזקיפה. והוא בחינת מבצר, עומד על עומדו בתוקף.

ומהות עמידה בזקיפה הוא התקשרות לשורש העליון, וכיון שנקשר לשורשו העליון ע"י כן שורשו העליון אוחזו, ודין גרמא ליה לעמוד תמיד בזקיפה. וזש"כ (שם כח, יב) והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וגו' והנה ה' נצב עליו, וגו'. והיינו מוצב ארצה, לתתא, וראשו מגיע השמימה נקשר לשורשו העליון, ומכח כך נצב ארצה. ולכך מיד כתיב והנה ה' נצב עליו, והיינו שנגלה שורש הכל ה' ית"ש שמכחו הוא נצב ועומד תדיר. והוא בחינת אצבע צב-אע, שע"י אצבע מחוי לשורשו כמ"ש בשלהי בתענית שכל אחד מראה באצבעו ואומר זה ה' קוינו לו, והיינו שעי"כ נקשר לשורשו, ואזי ה' נצב עליו. והוא בחינת שם צבאות, שהוא ית"ש נצב על נבראיו. והוא בחינת ביצה, צב-יה, כי הנולד הגמור באפרוח נעשה בריה לעצמו ונבדל משורשו, אולם הביצה אינה ולד גמור ועדיין לא נתנתקה משורש מקורה המולידה. ושורש הכל הוא בחינת רצון, ונקרא בארמית צבי, רצה, כי הרצון על ידו הכל ניצב, כפי גדרי הרצון. וכאשר הרצון מתפשט לתתא, רצון-רץ, נעשה לתתא פרוד, בחינת רצ-צר, הפרטים נעשים כצרות זו לזו, ובזה מושרש בהם עומק הפרוד. אולם מכח הארת הרצון, "צבי" נעשה קיבוץ קבץ, ק-צב. והוא אור הגאולה, מקבץ נדחי עמו ישראל, וזהו בחינת בצק, בצ - ק, צירוף כל חלקי העיסה יחדיו. ואזי נעשה בחינת משבצת, שיבוץ, שבץ, ש-צב, שכל אחד מן הפרטים שנקבץ מסתדר ועומד ומשובץ במקומו, לפי הארת השורש. וכן לבוש העשוי מבוץ, בצ - ו, פשתן, שגדל בד בבד. אולם בלבוש בוץ משובץ כל חוט כראוי, ונגלה יופיו של בוץ. והארה זו בחינת צהוב, צב-הו, בחינת "צהבו פניו", צהוב הארה.

והיפך כן הוא הגלות, ונעשה ע"י נבוכדראצר, אותיות צב בקרבו, שבא לבטל יציבות זו, וניתוק בנ"י מארצם. והוא בחינת חצב דקלקול, חצב, ח-צב, מנתקם מן מקום יציבותם. ודבר המבעבע אינו יציב, בצ - ע.

והבן שיש יציבות מכח הארת השורש כנ"ל, ויש יציבות מכח דבקות בארעא, בחינת "והארץ לעולם עומדת". והוא בחינת רבץ, ר-צב, שרובץ ודבק בארעא. וכאשר בוצרים הפרי, הפרי מתנתק ממקום יציבותו, בצר, בצ - ה. והוא בחינת מצבה כמ"ש אצל יעקב ועוד, שענינה לקבץ את כל החלקים מצד קביעות בארעא. וזוהי מצבה שנותנים ע"ג המת, לקבץ כל חלקי חייו שנתפזרו בארעא. וזהו בחינת בצק, בצ-ק, שתחילה יש מים וקמח, וכל גרגיר בקמח עומד לעצמו, אולם ע"י תערובת במים ולישה נעשב בצק שמצרף את כל החלקים יחדיו. היפך בצע, צב-ע, שמחלק הדבר לחלקיו.

ושלמות הארה זו מתגלה במשכן שנעשה ע"י בצלאל, צב-לאל, כלומר מצורף ע"י התקשרותו לאל, אליו ית"ש. ויתר על כן מתגלה בא"י שלמטר השמים תשתה מים, היפך בצורת, שנתנתק ממקורו. וכח זה יכניע את שרו של עשיו שעתיד לבא מבצרה, כמ"ש מי זה בא מבצרה וגו', ואזי יתגלה "צבי ואתרעי בן", ויתגלה היציבות השלימה. והוא ע"י חיבור הוי"ה-אדנות גימטריא צב עם הכולל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבצן, אצבע, קבץ, רבץ, **בצע**, **בצר**, בצרה, בוצץ, **בץ** (ביצה), בלשאצר, עצב, צבא, צבאות, בצורת, **בצל**, **בצלאל**, **בצק**, חצב, נצב, יצב, מבצר, מצבה, צבי, נבוכדראצר, קצב, צהוב, **בוץ**, יעבץ, שבץ, צבעון.

ב-ק

אמרו חז"ל בפרק המפקיד, אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבים של חבירו. והיינו שהמדרגה שלו הוא מדרגת "קב". וזהו מקום הבית קיבול שלו, קב-ל. וכל מה שמקבל נכנס לתוך לתוך קב זה, וקב זה מתרחב לפי רוב השפע. ומילוי של הקב הוא ע"י בחינת קבץ, כי כח הקב מקבץ את החלקים ומקרבם זה לזה. קרב, קב-ר. וקרבתם של החלקים זה לזה ע"י הקב, הוא בחינת חבק, ח-קב, שהם חבוקים וקשורים זה לזה. ויתר על כן נעשים דבוקים זה לזה דבק, ד-קב. וכאשר נעשה פרוד, זהו בחינת בקע, בק - ע, נבדל ונפרד. ונצרך בדיקה את מה לדבק, ואת מה לא לדבק. בדק, בק - ד. ודבר זה ביחוד בעיסה הנעשית מקמח ומים שמתאחדים זה בזה ואזי נקרא שמו בצק, צ-קב. והוא בחינת חבקוק, קב-חוק, שעליו אמרו בשלהי מדות, בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה, והכח להגיע לאחת הוא מכח הקב. ותנועת הכח לדבק זה עם זה הוא בחינת בקש, קב-ש, הביקוש מצרפם. וזהו סוד הקרבן, קב-רן. קרוב חלקים זה לזה.

ודבר זה מתגלה בענבים ממקום סחיטתם, י-קב. כי הענבים צורת אשכול, ודרשו בתמורה, איש האשכולות, איש שהכל בו. כצורת אשכול שמתחיל לעילא בריבוי, ולמטה במקום סופו, עקבו, נעשה מאוחד, אחד. יקב, נודע, ר"ת, יחוד-קדושה- ברכה. והוא בחינת יעקב, יע-קב, שמקום העקב, מקום הפרוד, מאחד הכל, בחינת י - עקב, שבעקב כל הי' מתאחדים, בחינת "האספו, ואגידה לכם את אשר יקרה אתכם באחרית הימים", והיינו שבאחרית יהיה "האספו".

ו'שורש' צרוף זה מתגלה במקום הצר ביותר, צואר, צר-אור, ששם הכל מתאחד. והוא בחינת בקבוק, קב, קב-ו. צואר הבקבוק כנודע. והוא בחינת הקשבה, קשב, קב-ש, שהמקשיב מחבר כל מה ששומע לנקודת התמצית, לקב שבדברים.

וכאשר זכר משפיע לנקבה, נקב, נ-קב, הוא משפיע לקב שבה, הנקראת נקודת ציון. ולהיפך כאשר רוצים לבטל דבר ולהזיקו, נוגעים בעצמיות שבדבר שהוא בחינת קב. ושורש לתפיסת היזק זה נקרא עקרב, רע-קב, שקשה מנחש כמ"ש בברכות, מפני שנוגע בשורש נקודת הקב. והוא בחינת קבה, לשון קללה, כי המקלל מקלל את שורש הקב שבדבר. ובעיקר דבר זה מתגלה אצל בלק קב-ל, שבקש לקלל את בנ"י ע"י בלעם. וכן סופו של אות מעשה ע"י עצתו של בלעם לפתותם בעריות נעשה בקובה, דייקא. ואחריתו כמעט של כל אדם מיתה, קבורה, קבר, קב-ר. כי שם מתכלה ע"ד כלל, ונשאר רק בחינת קב שבו, רקב עצמות. רקב, ר-קב. ומה שקנא בזולתו נרקב, ומה שנשאר זהו רק חלקו עצמו, אדם רוצה בקב שלו, ומה שרצה בט' קבים של חבירו נרקב, ונעשה בוקה ומבולקה, מלשון קב. ובחינת היזק זה נקרא קטב מרירי, קטב, קב-ט. ועיקר הרחבתו של אדם ע"י אכילתו, ובית קיבול האדם הוא הקבה (וקורקבן), קב - ה, קב - ורקן, וכאשר האדם מת אין הרחבה של קבה, ונשאר רק קב כנ"ל.

ולעת"ל כתיב "אז יבקע כשחר אורך" יבקע, קב-עי. אותיות יעקב כנודע, שנולד מרבקה, הר-קב, ותחילת הארה זו, כשחר אורך, הוא בבחינת ברק, ר-קב, שיחזור ויאיר הארת הקב (מתוך עצם הלוז) ועי"כ יחזור ויתרחב מתוך חלקו שלו דייקא. ומה שהשתא נתגלה בדור ההפלגה מצד הקלקול שמצאו בקעה, בקע, קב-ע, ושם נחלקו לע' לשונות, קב-ע, לכל אחד יש קב לעצמו, אולם לעת"ל כתיב אז אהפוך את העמים לשפה ברורה, כולם יתאחדו יחד.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבק, בקש, קב, קבה, דבק, קבץ, קבר, בזק, בקע, בקעה, בקר, קרב, קרבן, בוקה, **בקע**, יעקב, יקב, בלק, **בצק**, בקבוק, בקי, קרוב, ברק, נקב, נקב, חיבק, קטב, קצב, רבקה, רקב, חבקוק, קבל, קשב, עקב, עקרב, קבה, קורקבן, **בק(ק)**, **דבק**.

צ-ק

קץ, מלשון סוף. וכן מלשון קצבה, קצ-בה. כי קצבה היינו דבר שיש לו סוף וקץ. וכן לשון קצה, קצ-ה, גבולותיו של הדבר. וכן קציר, קצ-רי. כי הקציר הוא סוף התהליך של התבואה. ולכך נקרא הקיץ קיץ, קצ-י, כי בו זמן הקציר. וכן קוצים, קוץ, קצ-ו, כי הקוצים הוא הקצה של הגידול.

וכן מקראות רבים מלשון קץ, סוף. כגון קצתי בחיי (בראשית, כז, מו), מאסתי בחיי, והיינו רצון שכאן יהא סוף החיים. וכן וייקץ יעקב (שם, כח, טז), והיינו שבא קץ לשנתו.

וכן קצף, קצ-ף. והיינו שהגיע לסוף קצה כח הסיבולת שלו, וכאשר עובר קצה זה נעשה כעס, קצף. וזהו בחינת צוקה, צק-וה. שנפשו מצומצמת, ואזי או שנופל לעצבות או לכעס. ומצד כך לשון קץ, הוא לשון צמצום, כי הקץ מהותו העדר המשכה. ויתר על כן נעשה צמצום אף במה שכבר התפשט. וזהו קבץ, קצ-ב. והיינו שקודם הקיבוץ היה הדבר מפוזר ועתה צמצמו. וזהו בצק, ב - צק, קבל כל החלקים יחדיו ועשאם עיסה. וכן קמץ, קצ-מ, וכן קצ-צמ, והיינו שצמצם הדבר, כמ"ש (שם, מא, מז) ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים. ובחינה זו נקראת קצר מלשון לקצר את הדבר, בבחינת קוצר רוח. וזהו קצץ, קצ-ץ, והכפלת אות הצד"י היינו שלא רק נתן גבולות לדבר, והיינו קצה לבלתי התפשט, אלא אף צמצם את הדבר, כנ"ל. וזהו קפץ, כמ"ש (דברים, טו, א) ולא תקפץ את ידך, קצ-פ. וכן הצקה, מצמצם את גבולות זולתו. וכן צמק, מ-צק, עניינו צמצום, בחינת ענבים הנעשים צמוקים. ויש שהאדם מצמצם עצמו מן הדבר (ולא שהדבר נעשה מצומצם), וזהו שקץ, שנפשו של האדם קצה ממנו.

וכאשר נעשה הצמצום הנזכר, הוא מוליד צעקה, צעק, ע-צק. והצעקה תובעת צדק, ד-צק, והיינו לקבל לפי חלקו ללא הצמצום של קצץ. ופעמים תובעת לקבל יתר מחלקו, בבחינת צדקה, דה-צק. ודבר זה נגלה בלידת יצחק, חי-קץ, שנולד לאברהם כאשר היה בן ק', ולשרה כאשר הייתה בת צ', והבן. וכאשר מקבל שפע זה נעשה צחק, ח-צק, כל השומע יצחק לי, והוא התפשטות יתירה היפך צמצום של קץ. וזהו יצחק, קצ-חי, היפך צמצום שהוא בחינת מות וביטול הצמצום בחינת צדק, כנ"ל, בחינת צדיק, קצ-די. והתפשטות יתירה בחינת חסיד. וזהו בחינת יצק, כמ"ש (בראשית, כח, יח) ויצק שמן וגו'. י-צק, המשכה של שפע. ומקור ההמשכה מן קוצו של יו"ד, כנודע (בחינת קוץ דקדושה היפך קוץ הנ"ל), שהוא בחינת מאין תמצא, כנודע.

וכח התפשטות זו נגלה בבצק, ב-צק, שטופח.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: צעק, מקצע, קצף, יצחק, יצק, מוצק, צקלון, צדק, צדקה, **בצק**, מציק, קיצון, קצה, צדוק, צינק, יקבצאל, צוקה, צדיק, יהוצדק, קמץ, מצוקה, מקץ, קמצים, קבצאל, צמוקים, קץ, צדקיהו, ציקלג, צלק, קצת, יקיצה, צחק, צקון, קצין, קיץ, צעק, צק, קצח, קוץ, קבץ, שקץ, קצץ, קציר.

מדור
קבלה

בלבביפדיה קבלה

בצק

מילון ערכים בקבלה

בצק

בלבביפדיה קבלה

בצק

אור א"ס

א"ס, ס"א. וכתב רש"י (שמות, טז, א) וז"ל, למדנו שאכלו משירי בצק (משירי המצה) ס"א סעודות, עכ"ל. והיינו שנגלה בו אור א"ס. והיפך כך הופך לסט"א, ס"א. וכמ"ש ברמח"ל (שמות) וז"ל, ויאפו את הבצק (שמות, יב, לט), בצק זה היא ס"א, שהיה צריך לבטל אותה לגמרי אבל לא נתבטלה לגמרי, אלא נעשית לה אפיה, ולא נשרפה לגמרי, עכ"ל, עיי"ש. וביטול בשישים, ובצק במילוי, בי"ת צד"י קו"ף, עולה בן ששים.

צמצום

בצק משמש לסיתום, כמ"ש (פסחים, מה, ע"א) בצק שבסידקי העריבה. ושם, בצק שבסידקי עריבה, במקום העשוי לחזק אינו חוצץ. ועיין רמב"ם (מאכלות אסורות, פי"ז, ה"ד). וכן חציצה, עיין מקואות (פ"ט, מ"ב).

מצרים. וכתיב (שמות, יב, לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים.

הסתרה. ואמרו (כריתות, כא, ע"ב) כגון שחיפהו בבצק.

הגבלה. בצק בחילוף סדר אותיות, קצב.

קו

קו - חוט. ואמרו (פסחים, מה, ע"ב) שני חצאי זתים, וחוט בצק ביניהן, רואין כל שאילו ינטל החוט וניטלין עמו חייב לבער.

קו, גימט' דבק. וכתב במהרי"ל (הלכות פסח, סעיף ח') בשם מהר"ר זלמן רונקיל ז"ל, וז"ל, הא דאמרינן בעלמא פרורין הפקר, היינו פרורי הפת, אך פרורי בצק מאחר דעדיין ראוי לדבק יחד חשיבי ולא בטלי, עכ"ל. ועיין אגרות הרמ"ז (אגרת י"ח).

והקו נתפשט לאט ובתוכו מימי האור העליון. וכתב ביריעות שלמה (חוברת ג, יריעה יב) וז"ל, יצק מורה על השפיכה בלאט ובנחת וכו', ולפיכך נקרא הקמח המגובל במשקה בצק, והוא שם מורכב בא-צק, כלומר שבא בתכונת היציקה, עכ"ל, עיי"ש.

עיגולים

נקודת אמצע שבעיגול. ואמרו (יומא, נד, ע"ב) ר' אליעזר אומר, עולם מאמצעיתו נברא, שנאמר (איוב, לח, לח) בצקת עפר למוצק וגו'.

יושר

ג' קוים. ואמרו (פסחים, מח, ע"ב) שלש נשים עוסקות בבצק כאחת, אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה. ועיין יונת אלם (מהדו"ב, ח"א, פ"י).

שערות

שער, שעור, בצק של שעורים. עיין רש"י (ויקראו, טו, ט). ועיין רמב"ם (הלכות ציצית, פ"ב, ה"ה).

והבן שסוד הציצית, שערות ראשי, כמ"ש (יחזקאל, ח, ג) "בציצית ראשי".

אזן

אמרו (פסחים, מו, ע"א) בצק החרש, היינו שלא השמיע קול כאשר מכים עליו (רע"ב). ועיין רש"י שם, ובירושלמי.

אמרו (ביצה, כז, ע"ב) שלא יביא בצק או דבלה, ויניח לו ע"ג האזן כדי שיבא הכלב ויטלנו.

בצק במילוי, עולה (שמות, ג, יז) אם לא יאמינו לך ולא ישמעו.

חוטם

"ויפח באפיו". וכתב רש"י (דברים, ח, ז) וז"ל, לא בצקה, לא נפחה כבצק, עכ"ל. ואח"כ הדרך לאפות הבצק, מלשון "אף", ודו"ק.

פה

לשון, לש-ון. וכתיב (שמואל, ב, יג, ח) ותקח את הבצק, ותלוש. וכן כתיב (ירמיה, ז, יח) והנשים

לשות בצק. ואמרו (אדר"ב, פמ"ג) ליש - שהכל נעשין בפיו כמו בצק. והיינו כלישת בצק.

אמרו (שבת, נא, ע"ב) וטפח פיה - בבצק.

עינים - שבירה

החמצת הבצק, סוד השבירה, גאוה, אנא אמלוך, ודו"ק. וכתיב (הושע, ז, ד) מלוש בצק עד חמצתו. ועיין חמדת ימים (פסח, פ"ב, אות יז) טעם שאין להניח כלל בצק בלא עסק ע"ד הסוד.

ובתיקון, בצק במילוי עולה טבת מראה מאוד (בראשית, כד, טז). וכן עולה ויפה תאר.

עתיק

בעתיק אין שמאל, אלא כולו ימין, אחדות הוי"ה אלקים, ודו"ק. וכתב בלקוטי הש"ס (פסחים) וז"ל, דע כי שם הוי"ה בנקודת אלקים, יש בניקוד זה ז' יודין, הרי ע'. ואותיות הוי"ה ונקרא אלקים גימט' יב"ק, סה"כ קפ"ב. וכללות אותיות הוי"ה אלקים עם כללות השם בשילובו, גימט' בצק, עכ"ל.

אריך

אורך, אור-ך, אור-רך. ויש בצק קשה, בינוני, ורך. עיין רמב"ם (הלכות כלים, פי"ג, ה"ו).

אבא - אמא

כתב ברמ"ע מפאנו (יונת אלם, מדוה"ב, ח"ב, פ"ה) וז"ל, עם נבל ולא חכם וכו'. כי הנה התורה שבכתב היא מוסר אביך ושבע"פ תורת אמך, שהם קב"ה ושכינתיה, אב ואם לנשמות. וחוב עלינו לסייע בתקון עילאן עד אבא עלאה ואימא בהדיה, שכן נרמזו באותיות נבל, נ' שערי בינה, ול"ב נתיבות חכמה, וכו', והנה עם נבל בגימט' בצק, עכ"ל, עיי"ש.

ז"א

כתב בלקוטי הש"ס (פסחים) וז"ל, והזעיר הוא ע"ב ס"ג וא"ל יהו"ה, גימט' בצק, עכ"ל, עיי"ש. והנה ז"א קיבוץ כל ו"ק יחדיו. בצק בחילוף אותיות קבץ. בצק במילוי עולה בן ששים.

נוק'

כתיב (ירמיה, ז, יח) והנשים לשות בצק.

וכן משמש לקשוטי אשה ויפוי. עיין שבת (סד, ע"ב) גבי פקוס. וברש"י שם וז"ל, טחה כמין בצק על פניהו וכשינטלו מאדים הבשר, עכ"ל.

כתר

נזירות בכתר, כנודע. ועיין נזיר (ח, ע"ב) באומר הריני נזיר מלא הבית או מלא הקופה, שרואין כאילו מלא הקופה מלאה חרדל. ועיין שדנו מדוע שלא יראו כמלא בצק. ועיין תוס' שם.

חכמה

שמן. ופעמים מטגנים הבצק בשמן. ושמן ודבש גימט' בצק במילוי.

בינה

דבש. וז"ל רש"י (שמות, טז, לא) כצפיחת - בצק שמטגנין אותו בדבש, עכ"ל.

דעת

ערב רב, גימט' דעת, כנודע. וכתב הרמח"ל (שמות) וז"ל, בצק זה ס"א, שהיה צריך לבטל אותה לגמרי, ולא נתבטלה לגמרי, אלא נעשה לה אפיה, ולא נשרפה לגמרי, וזה יען הערב רב נתערב בהם, עכ"ל, עיי"ש.

ועין הכתב והקבלה (במדבר, טו, כ) שעריסה הוא כאשר המים והקמח "מתערבים" (תערובת, ערב רב), אולם שם בצק כאשר נעשים אחד, וזהו ביטול התערובת, ביטול הערב רב, ודו"ק.

חסד

חו"ג, ידים. ואמרו (קידשין, פ, ע"א) תיונוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו. וכן אמרו (ב"מ, נט, ע"ב) וי"א אף בצק שבידי אשה טפח.

גבורה

הבצק נאפה באש.

זהב. ועיין ירושלמי (יומא, פ"ד).

תפארת

כתב בכתבי הרמ"ע מפאנו (מאמר מאה קשיטה, סימן עח) וז"ל, ובתוספת מספר קטן של ישראל (העולה י') על מספר שלם של יעקב (העולה קפ"ב) יהיה הכל יחד בצק, עכ"ל. ועיי"ש שאלקי עולם בגימט' בצק.

נצח - הוד

נו"ה, רגלין. וכתיב (דברים, ח, ד) ורגלך לא בצקה. וכן כתיב (נחמיה, ט, כא) ורגליהם לא בצקו. וכתב האבן עזרא (דברים, שם) וז"ל, כי מנהג רגל האורח שהלך רגלי דרך רב, שינפחו רגליו, עכ"ל.

ואיתא (לקח טוב, עקב) ורגלך לא בצקה זה המנעל, מלמד שהיו נשאים ע"ג עננים, כלומר לא בא לרגלך צוקה להתיחף (ולפ"ז בצק מלשון צוקה). ד"א, בצקה, לא נילושה (עיין ערך קטן פה), ונבעטה בקרקע כמי שהבצק צריך בציקה ובעיטה. ואיתא (שכל טוב, בא, יב) בצק היינו עיסה שנילושה ולא נאפית, וכה"א מלוש בצק עד חומצתו (הושע, ז, ד). ובדברי רבותינו, בצק שתחת הצפורן, דהיינו צואה דק כבצק. ומסלסלי התורה אומרים, כי צק לבד הם יסודי התיבה, ודומה לו בצקת עפר למוצק (איוב, לח, לח) וכל דומיהן. ואין למלת בצק דמיון במקרא זולתי ורגליך לא בצקה (דברים, ח, ד), כלומר לא הלכו יחף להיותה מטושטשת מטיט היות נילוש עליה.

ומכח כך עברו חלוצים, כמ"ש (מטות, לב, לב) נעבר חלוצים לפני ה', גימט' בצק במילואו.

יסוד

כתיב (איוב, לח, לח) בצקת עפר למוצק. ופרש"י (שם) וז"ל, בצקת עפר - ביום שיצקתי עפר. למוצק - ל"יסוד" עולם באמצעיתו, עכ"ל.

עיין ערוך (ערך מסמר) וז"ל, מסמר שאחרי הככר, פירוש, בצק שיוצא מן הככר כמו המסמר, עכ"ל. והוא מעין צורת אות ברית קודש.

רגליך לא בצקה, קאי על אות ברית קודש. עיין באר מים חיים (משפטים, כב, ד; שופטים, יז, ו). ותפארת שלמה (בשלח, ד"ה א"י), ועוד. וכתיב (דברים, כג, יא) מקרה לילה ויצא לחוץ, גימט' בצק במילוי.

מלכות

עפר. וכתיב (איוב, לח, לח) בצקת עפר למוצק. ועיין ראב"ד (הקדמה לספ"י). וספר הפליאה (ד"ה וראה והבן שהשחקים).

בצק במילוי בי"ת צד"י קו"ף, עולה שבת. ואמרו (פסחים, מח, ע"ב) כל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ. אולם כאשר שובתים בא לידי חימוץ. ובתיקון גבי מן בשבת כתיב (שמות, טז, כד) ורמה לא היתה, גימט' שבת.

עניא דלית לה מגרמא כלום. וכתב רש"י (שמות, יב, לט) וז"ל, בצק של החמץ, קרוי מצה שהוא לחם עוני, עכ"ל.

בת ציון. בצק, ר"ת קול בת ציון.

נפש

נפש שיתופא דגופא. והגוף נקרא בצק. עיין חמדת ימים (פסח, פ"ג).

רוח

בצק נעשה ע"י רוח בתוכו, עיין ערך קטן חוטם. וכתב בכתב והקבלה (במדבר, טו, כ) וז"ל, בצק ישמש על הנפיחה, עכ"ל. ויש ותופח ע"י שאור, ויש ותופח ע"י עצמו. ועיין ערוך, ערך תפח.

נשמה

כתב באלשיך (בראשית, ב, ז) וז"ל, באופן שהיה אדם אטום מהיות כלי מוכן לקבל הנשמה העליונה, כפסת בצק שעושין ממנו כלי הזכוכית שהוא אטום משולל תוכיות לקב שום דבר ונופחין בו ודוחקין חומרו לצד חוץ עד שיעשה כלי קיבול, עכ"ל, עיי"ש.

חיה

בצק אין דרכו להחמיץ עד ח"י רגעים.

יחידה

כתיב (שמות, ט, ז) ישראל עד אחד, ויכבד לבו, עולה בצק במילוי. והיינו שהלב נעשה בצק קשה, ודו"ק.

משיח, ב' משיחין, בן יוסף ובן דוד. בצק, ב-קץ. ווהוא שורש לבעיתה ואחשינה, ודו"ק. והוא אור של מסירות נפש. וכתיב (במדבר, ט, ז) ליהודה נחשון בן עמינדב, עולה בגימט' בצק במילוי, וע"י נעשה מסירות נפש בקריעת ים סוף, כמ"ש חז"ל. וכן כתיב (דברים, א, לו) זולתי כלב בן יפנה (מיהודה), גימט' כנ"ל.

מילון ערכים בקבלה

בצק

כתב בלקוטי הש"ס (פסחים) וז"ל, בצק שבסידקי עריבה - דע כי שם הוי"ה בנקודת אלקים, יש בניקוד זה ז' יודי"ן, הרי ע', ואותיות הוי"ה, ונקרא אלקים גימט' יב"ק, סה"כ קפ"ב, וכללות אותיות הוי"ה אלקים עם כולל השם בשילובו גימט' בצק. והנה מנינו כאן אלקים ג"פ, באותיות ונקוד ומספר, תצרף עמהם שם הוי"ה ג"פ, ומרוב המיתוק נעשה אלהים אחד ג' הויות וא' אלקים גימט' סדק, עכ"ל.

והבן שבצק שיצאו ממצרים בחינת דינין, בחינה של אלקים, שזהו סוד גלות מצרים, גלות במדרגת אלקים, בפרט, מי מאלקים כנודע. ונעשה מיתוק של בצק - אלקים, ע"י שם הוי"ה, ודו"ק, ואזי נעשה הגאולה. וזהו בצק, ב-קץ. ואזי נגאלו, כי היה ב' קיצים. א. ארבע מאות שנה. ב. אחר ר"י שנה. וזהו ב-קץ, וזהו שכאשר נמתק הדין ויצאו אחר ר"י שנה בלבד.

עוד כתב שם, וז"ל, יש ד' שמות, ע"ב - ס"ג - מ"ה - ב"ן. ולמעלה מהם עוד שם מ"ה אחד, בסוד כי לא ידעו מ"ה הוא, גימ' של הכל ערב"ה, וזה הוא בסוד או"א והזעיר, הוא ע"ב - ס"ג - וא"ל יהו"ה, גימט' בצק, וכו', והנה אם הסדק צריך לבצק, הרי זה בטל אצלו ושפיר דמי, הא לא יש בו גבורות נ"ו נ"ו והוי"ה כמנין חמץ וצריך לבער, עכ"ל. והבן שסוד מ"ה בסוד כי לא ידעו מ"ה הוא, הוא סוד מן שעליו נאמר כן, לחם מן השמים, ומעין כך היה בצק דתיקון, מצה, מה-צ, והבן.

וכתב ביונת אלם (מהדו"ב, ח"ב, פ"ה) וז"ל, נבל - נ' שערי בינה ול"ב נתיבות חכמה. ונבל כמשמעו לשבח, לו יחכימו ישכילו זאת מוסדי דור ודור לקומם נובלות שתיהן להעלות, שהרי הם מסורת בידינו שכשנהיה אנחנו מעוררים ז"א ונוק' לעומת או"א. והנה עם נבל גימט' בצק, שהוא חציו התחתון של מספר שכינה, בסוד נובלות, שהוא צריך להעלותו אצל חציה העליון שמספרו אני "ה' אלקיכם" והנקוד משלים, עכ"ל.

והבן שכתב שתיקון הבצק להעלותו לאני ה' אלקיכם, והיינו מיתוק הבצק של שם אלקים בשם הוי"ה, כנ"ל. ולולי זה הוא רק חציו התחתון של מספר שכינה, וכאשר נמצא רק במדרגת חציו התחתון, אזי הוא יכול להחמיץ. ובליל פסח ביציאתו, היה גילוי שכינה שלם, ואז נמתק, ולכך לא החמיץ בצקם.

ועיין עוד כתבי רמ"ע מפאנו, מאמר מאה קשיטה (סימן עח).

וכנגד כך יש בצק בס"א, עיין רמח"ל (שמות, יב, לט).

מדור
ארמית

מילון ערכים בארמית

בצק - לישא - יחפו

מילון ערכים ארמית

בצק – לישא – יחפו

כתב בערוך, ערך בצק, וז"ל, שתחת הצפורן (באלו חוצצין, פ"ט, במקואות, מ"ב), **פירוש**, חצוי שתחת הצפורן, בין צפורן לבשר שהוא לח כמו בצק, עכ"ל. אולם בתוספתא (מקואות, פ"ו, ה"ה) איתא, צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר, והבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר, הרי אלו חוצצין. והובא בב"י (יו"ד, סימן קצח, אות יח), **ועיי"ש**.

והבן, שנודע שכח הסט"א יונק מן מקום הצפרנים, ובעיקר שלא תחת הבשר, ולכך יש דין ליטול ידיו מפני רוח טומאה. ולכך שם שייך שבצק יחמיץ דייקא ע"י הסט"א, ודו"ק. ודייקא ע"ז אמרו (הגש"פ) לא הספיק בצקם להחמיץ.

ואמרו (נדה, לה, ע"ב) זוב דומה למי בצק של שעורים, זוב בא מבשר המת. והבן שזהו בחינת בצק שיונק ממנו הסט"א, ונגלה בזוב שבא מבשר המת שדומה למי בצק. וצורת אדם בכללותו נבראה מבצק, עפר עם מים. וזהו הצד הנפול בבצק.

והצד העליון של בצק, כתב המהר"ל (ח"א, ב"מ, נט, ע"ב) וז"ל, כי הדבר, או שהוא חומרי, או שהוא נבדל מן החומרי, או שהוא דבר ממוצע כמו שנתבאר, אבל יש בעולם עוד מדריגה בפני עצמו מבלי שום הבדל וחילוק, רק מעורב וכלול מהכל, זהו שאמר אף בצק שבידי אשה טפח, עכ"ל. וביאר שמהות בצק הוא מדרגה בפני עצמו, מעורב וכלול מהכל, והבן. וכאשר נחמץ הופך להיות מדרגה חומרית, בחינת צק, מלשון מצוקה. וכאשר תופח הוא מלשון בצ, מבצבץ, והבן. וכאשר אינו תופח הוא בחינת קץ, מלשון קוץ, ציקנות, והיינו צמצום. בצק, אותיות קצב, גבול וצמצום.

ובתרגום תירגם (שמות, יב, לט) **את** מילת בצק, לישא. לשון לישה. ובשורש העליון הוא חיבור כל המדרגות, חומרי, רחוק מן החומר, וממוצע, לשון לש, לשון שלש, צירוף כל שלושת המדרגות הללו יחד. וכפשוטו, הוא מחמת שלשין את הבצק, ופשוט.

עוד תרגם בפסוק (דברים, ח, ד) ורגלך לא בצקה, לא יחפו, לשון יחפות, כ"כ ר' סעדיה גאון (נחמיה, ט, כא). ובפשוטו, כי ההולך יחף בדרך רגליו נעשים בצק.

ופעמים היו טחים הבצק בפנים, לצורך להאדימם, והוא מעין חפיפה, ונקראת פוקסת, עיין שבת (צד, ע"ב), ובתוס' (שם). ועיין הפלאה שבערכין (ערך פקס).